

Roč. VIII.

Čís. 1.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá díla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

 HLASY
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace Praha, čís. 570-II., Žitná ulice. •

**Jak je v království Českém
postaráno o osiřelou a zanedbanou
mládež.**

Referát Dra. Rožánka, předložený komisi, vý-
borem »Jedn. katol. učit. a přátel křesť. výchovy«
zvolené, za účelem prostudování této otázky a
a podání návrhů, co by třeba bylo podniknouti
ve směru tom.

V PRAZE, 1908.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Povinnost starati se o mládež osiřelou, jakož i o mládež zanedbanou, spadá jak na bedra autonomních úřadů, tak i na bedra veřejné dobročinnosti. Ve věci samé ale nutno činiti rozdíl mezi mládeží osiřelou a mládeží zanedbanou neboli zpustlou.

Zemský výbor jako nejvyšší autonomní úřad království českého u vykonávání této povinnosti rovněž dělí mládež na tyto dvě základní skupiny. Má i pro každou skupinu různé fondy, jakož i oddělení, jimž tato péče přidělena.

Péče o mládež osiřelou přidělena IV. oddělení, jehož chefem je přisedící zemského výboru p. Adámek, sekretářem pak při témže, jenž tento obor má na starosti, jest dr. Tůma.

Péče o mládež zanedbanou přidělena je VIII. oddělení, jehož chefem jest přisedící zemského výboru pan Dr. Eppinger, rada pak rytíř Dr. Krtička.

I. Mládež osiřelá.

Dle zákonných ustanovení starost o mládež osiřelou, necht' již přišla do kolise s trestním zákoníkem čili nic, připadá obcím domovským.

Aby pak mládež ta byla pokud jen možno dobře vychována a stala se řádnými členy společnosti lidské, byly z přebytků společných pokladen sirotčích, po rozumu říšského zákona ze dne 3. června 1901 čís. 62 z. ř. zřízeny zvláštní fondy, kteréž byly vydány zemím. Království české obdrželo rovněž fond svůj, jehož správu vede zemský výbor.

V sezení dne 15. července 1902 přijal sněm král. českého osnovu zákona, kterým se stanoví bližší předpisy, jak upotřebiti se má částí oněch správních přebytků společných pokladen sirotčích, přidělených království českému. Dle osnovy této uložilo se zemskému výboru, aby:

1. uvážil, zda mají se a jaké ústavy zříditi z prostředků zemského fondu pro ošetřování a

výchovu chudých sirotků, dětí opuštěných a zpustlých.

2. aby zahájil jednání s příslušnými korporacemi samosprávnými ohledně zřízení a vydržování takových ústavů a aby podal o tom v příštím zasedání zprávu s příslušnými návrhy.

Osnově zákona sněmem schválené dostalo se sankce Nejvyšším rozhodnutím ze dne 29. října 1902 a zákon ten byl pak vyhlášen v zemském zákoníku z téhož roku pod čís. 78. Viz »Zprávu zemského výboru o zemském fondu sirotčím království českého, založeném dle zákona zemského ze dne 29. října 1902«. Strana 67. Příloha B.

Dle výkazu přílohy C téže »Zprávy« jevil se finanční stav zem. fondu sirotčího koncem roku 1904 takto:

Odvedené kvoty koncem roku 1902 připadající na léta 1901 — 1902 sumou	667.396 K
V roce 1903 kvota na týž rok vy- počtěná spolu s nedoplatkem kvot za léta dřívější sumou	1,015.550 K
Úroky	17.131 K
V roce 1904 odvody společných po- kladen sirotčích pro týž rok	601.181 K
Úroky	49.242 K
Úhrnný příjem za 1901 a 1904 činí tedy	2,350.502 K

Po odečtení různého vydání zbylo čisté aktivní jmění zemského fondu sirotčího koncem r. 1904: *2,213.327 korun.*

Z těchto nastrádaných přebytků bude lze uhraditi náklady, jež vzniknou nezbytným zřizováním nebo vydatným podporováním *speciálních* ústavů k ošetřování sirotků a opuštěných dětí nevléčitelně chorých, tuberkulosních, epileptických atd.

Z uvedených čísel patrně, že v letech následujících až do roku 1910 (jak zákon na zkoušku stanoví) obnášeti budou další příjmy zem. sirotčího fondu přibližně asi 650.000 korun ročně, jichž upotřebiti lze každoročně jako jmění vydajného k účelům fondu.

Dříve již, než vyhlášen byl shora uvedený zemský zákon, ukončeno bylo zemskou statistickou kanceláří konané šetření o *počtu* chudých osiřelých dětí, opuštěných a mravně zpustlých ve věku školou povinném.

Výsledky tohoto šetření uvedeny jsou v příloze A »Zprávy zemského výboru« str. 29.

V tomto Přehledu podrobně sestavena jsou data ze všech 50 školních okresů v Čechách. V rubrikách zaznamenány jsou počty dětí: dle mateřské řeči, úplně osiřelých, částečně osiřelých, majících pouze otce, majících pouze matku, dětí opuštěných, dětí mravně zpustlých a všudy rozděleno i dle pohlaví. Uvedu zde pouze úhrnnou

sumu. Tak bylo v celém království českém dne 31. ledna 1902 :

Úplných siroteků:

Čechů	5615,	z nich	děvčat	2812,	chlapců	2803
Němců	2632	»	»	»	1262	» 1370
<i>Úhrnem</i>	<i>8247</i>	»	»	»	<i>4074</i>	» <i>4173</i>

Částečných siroteků:

Čechů, majících pouze otce	1942,	maj. p. matku	8761
Němců	»	»	» 957 » » » 3511

Úhrnem všech 15.171.

<i>Děti opuštěných:</i>	Čechů	5279
	Němců	1203
	<i>Úhrnem</i>		<i>6482</i>

<i>Děti mravně zpustlých:</i>	Čechů	612
	Němců	492
	<i>Úhrnem</i>		<i>1104</i>

Z číslic těchto asi národního sociologa zajímá bude poměr u opuštěných dětí, jaký se jeví u Němců oproti Čechům, Stojí zde 5279 opuštěných českých dětí vůči 1203 německým dětem. Tato čísla nutí nás k přemýšlení.

Nikdo as neodvází se tvrditi, že by srdce rodičů českých byla zatvrzelejší a že by tito častěji dítky své opouštěli, než rodiče němečtí. Ale nebude asi daleko pravdy, když dovolím si tvrditi, že mezi Němci více je porozumění pro zaopatření takých nešťastných tvorů, než je tomu

u nás Čechů, a proto lépe jest postaráno veřejnou dobročinností německou o ně, tak že jich mnohem menší počet zůstává opuštěn. Zapamatujme si to a poukažme na to v širé veřejnosti jako na národní hanbu našeho českého lidu!

Celkový úhrnný výkaz pro království české uvádí »*přehled*« koncem ledna 1902 celkem 26.918 chudých dětí osiřelých, opuštěných a mravně zpustlých ve věku školou povinném, a to 19.214 dětí českých a 7704 dět. německých.

I celkový tento počet ukazuje na nepoměr, dle percentuelního poměru čítáno, v jakém stojí oproti sobě obyvatelstvo české vůči obyvatelstvu německému v království českém.

Uvážíme-li, že v počtu tom nejsou zahrnuty děti a mládež školou *nepovinná*, tedy do 6 let svého stáří a pak ve stáří od 14—18 let, jest zřejmo, že i velké zemské fondy nestačí ani zdaleka, aby se jimi měrou uspokojivou vyhovělo ku zlepšení výchovy a opatření *všech* chudých dětí osiřelých, opuštěných a mravně zpustlých.

Finanční síla zemského fondu, počet dětí domáhajících se jeho pomoci a snaha, by se dostalo přispění co možná největšímu počtu dětí, to byly body, kteréž byly zemskému výboru vodítkem při obtížné otázce rozřešení tohoto problému.

Citovaný zemský zákon svými ustanoveními poskytuje administrativně dostatečné volnosti,

aby přihlížejíc ke složitosti a rozsáhlosti této důležité otázky, rozřešila ji *v rámci veškerého chudinství veřejného*, způsobem odpovídajícím různosti měnících se potřeb a poměrů.

A tak zákon otázku, zda mají se děti podporované zem. fondem svěřovati péči řádných pěstounů, neb zda mají býti vychovávány v ústavech, řeší způsobem tím, že jen *všeobecně* stanoví, aby děti tělesně a duševně zdravé a mravně nezkažené vychovány byly zpravidla u pěstounů, kdežto v opačném případě aby bylo o ně postaráno v ústavech. Při tom ponechává rozhodnutí zemskému výboru, aby týž maje na zřeteli osobní a rodinné poměry, jakož i jeho potřeby, rovněž i jiné okolnosti, určoval od případu ku případu, kterého způsobu se má užití.

Zákon tedy *zásadně* ani jednu ani druhou formu nevyklučuje, maje na zřeteli, že je v zájmu účelné a úspěšné péče sirotčí, aby se obě spojovaly a navzájem doplňovaly.

Řídě se těmito intencemi zákonného ustanovení, otázal se zemský výbor všech jemu známých ústavů v království českém, kteréž pečují o mládež osiřelou, opuštěnou a zanedbanou, zdali by a za jakých podmínek byly by ochotny přijímati v péči svou děti podporované zemským fondem sirotčím. Výsledky vyjednávání byly, že všechny téměř ústavy projevily ochotu přijímati určitý počet chovanců za ujednané příspěvky z fondu sirotčího.

Rozhodovati o tom, které děti mají se podporovati ze sirotčího fondu, jest vyhraženo zákonem zemskému výboru.

Dle přiloženého výkazu, již několikráte citované »Zprávy zemského výboru« (příloha E str. 75.) bylo takých ústavů v Čechách 69. Z těch pak bylo 9 ústavů *odborných*, určených pro děti hluchoněmé, slepé, slabomyslné, mravně zpustlé a choré, 60 pak *sirotčinců* neb *podobných ústavů*, které pečují o výchovu a opatření dětí tělesně a duševně zdravých.

Na základě zmíněných ujednání mohou se opatřiti v těchto ústavech 754 dětí za úhrnný roční náklad 217.130 korun. Dle toho obnášel by průměrný celkový roční náklad na jednoho chovance asi 288 korun, čili asi 79 haléřů denně. Tímto způsobem účelně jest podepřena činnost oněch ústavů, jak ve směru vnitřního zvelebení ústavu, tak i možnosti, zvýšiti počet ošetřovaných.

Ve většině ústavů poskytuje se dětem byt, zaopatření, šatstvo a dozor, kdežto potřebné výchovy školní, pokud jsou ve věku školou povinném, dostává se jim této na školách veřejných. Toliko ústavy odborné a jen některé sirotčince (klášterní) spojeny jsou zároveň se školami, jež chovanci navštěvují.

Dozor zemský výbor provádí tím, že ústavy beroucí podporu ze zemského sirotčího fondu, předkládají zemskému výboru čtvrtletní zprávy

o všech osobních poměrech, o školním pokroku, mravném chování podporovaných dětí. K témuž účelu vedou se při zemském výboru evidenční záznamy o všech dětech fondem podporovaných, a to:

1. *Listový katastr osobní*, alfabetycky vedený o jednotlivých dětech a jich poměrech.

2. *Listový katastr ústavů*, jejichž péči jsou děti svěřeny.

3. *Listový katastr okresů neb obcí*, jejichž příslušníci požívají podpory zemského sirotčího fondu.

Mimo to vede se ještě při král. české zemské účtárně:

1. *Listový katastr dětí umístěných v ústavech* (dle ústavů).

2. *Listový katastr dětí vychovaných u pěstounů* (dle okresů zastup.).

Tyto katastry poskytují jasný a všestranný obraz o stavu a rozsahu veškeré působnosti fondu a umožňují zejména, aby povolování příspěvků dalo se spravedlivě a stejnoměrně pro děti ze všech okresů království českého. Mimo to koná zemský výbor sám dozor i svými orgány, pokud se toho jeví potřeba. Výsledky konaných prohlídek nasvědčují, že ústavy ty vyhovují po většině svému úkolu, nedostatky po pokynech ve směru tom udělených byly odstraněny. V odborných ústavech poukázáno hlavně na to,

aby výchova dala se hlavně směrem praktického výcviku v různých pracích řemeslných, který by poskytoval možnost, že chovanci později sami svůj chléb si vydělají.

Na zřizování nových ústavů nebyly dosud zásadně poskytovány ani subvence, ani bezúročné půjčky ze zem. sirotčího fondu. Za to ale zemský výbor podporoval a podporuje zřizování nových sirotčinců a podobných ústavů *nepřímo* tím, že příslušným činitelům (okresům, obcím, spolkům atd.), hodlajícím ústav zříditi, zaručil, že *svěřovati bude péči nového ústavu, dojde-li k jeho zřízení, přiměřený počet dětí, ošetřovaných podporou zemského sirotčího fondu.*

Touto vzájemnou součinností zem. sirotčího fondu a příslušných korporací samosprávných i dobročinných doplněna bude potřebná síť sirotčinců a ústavů, aniž by třeba bylo, aby na stavbu budov věnovány byly subvence neb bezúročné zápůjčky z fondu sirotčího. Tím úsilněji možno téhož použití k vlastnímu jeho účelu, totiž k udílení příspěvků vychovacích pro jednotlivé děti.

Nutno zmíniti se o tom, že v ústavech odborných citelně se postrádá *chorobince pro děti*, v němž dostalo by se potřebného ošetření a výchovy dětem stíženým *nevyléčitelnými* vadami, neb chorobami, které vylučují pro svou nevyléčitelnost přijetí a ošetřování v dětských nemocnicích. Jest s podivem, že dosud nemáme ani jediného, ač je přehojný počet takých dětí, jež

by jej pro zachování svého žití tak nutně potřebovaly. Doufejme ale, že vzhledem na to, že bylo ve směru tom zahájeno vyjednávání s čes. pomocným zem. spolkem pro nemocné plicními chorobami, v dozírné době bude nedostatku tomu odpomoženo jak přispěním fondu sirotčího, tak i země. Totéž platí o ústavu pro děti stížené padoucníci.

V intencích zákona uznal zemský výbor za nutné, jakož i vhodné zvláště v těch okresích, kde není dosud žádných sirotčinců, postarati se o děti osiřelé, opuštěné a zanedbané, zavedením výchovy a péče v rodinách *u pěstounů*. Zkušenost dokázala vhodnost tohoto rozhodnutí. Úspěchy byly velmi dobré a při nákladu poměrně nepatrném dopracovalo se zdárných výsledkův. Při tom ale nutno dbáti jisté opatrnosti, zejména *účinného dozoru a pečlivého výběru pěstounů*.

Otázku, jakým způsobem zorganizovati pěstounskou péči sirotčí, rozhodl zemský výbor tím, že za orgány vhodné uznány byly výbory okresní, které mají k obstarávání dozorčích i administrativních úkolů ve směru tom nejen úplnou způsobilost, nýbrž i povinnost zákonem jí uloženou.

Jedná se při tom hlavně o obstarávání příslušné agendy, zejména o vyhledávání řádných pěstounů, dozor nad nimi o výplatě příspěvků vychovávacích.

Již na základě zákona chudinského (§ 25., 27. a 35.) je *povinností* okresních zastupitelstev,

aby se, když ne finančně, tedy alespoň administrativně účastnily větší měrou než dosud péče o chudou mládež osiřelou, opuštěnou a zanedbanou, odkázanou na podporu veřejnou. Z toho plyne, že stejně vázány jsou ve směru tom vůči dětem podporovaným sirotčím fondem, jehož účelem a úkolem jest zlepšiti důležité odvětví péče chudinské.

Dále tuto povinnost ukládá jim ustanovení § 12. citovaného zákona o upotřebení fondu sirotčího, jenž stanoví, že dozor nad tím, aby děti, zcela neb částečně nákladem fondu ošetřované, byly řádně vychovány, vykonává zemský výbor, jednak orgány vlastními, jednak *prostřednictvím zastupitelstev okresních a obecních*, jimž náleží povinnost podporovati ho u vykonávání tohoto úkolu.

A proto rozhodl se zemský výbor tento obor správy fondu sirotčího upravit tak, aby prováděn byl za spolupůsobení všech okresních výborů a vydal na základě § 13. příslušného zákona zemského zvláštní »instrukci« ze dne 16. března 1904 č. 22925, jež obsahuje zevrubná ustanovení o povinnostech a úkonech, jež se ve směru tom ukládají. Hlavně pak jsou tyto, že jim přísluší spolupůsobiti zejména při podávání žádosti za udělení výchovacích příspěvků, vyhledávání řádných a svědomitých pěstounů, udržovati v patřičné evidenci podporované děti v jich obvodu, vyplácti pěstounům povolené

příspěvky, vykonávati dozor na pěstouny a na řádnou výchovu dětí jim svěřených, předkládati zemskému výboru zprávy a návrhy s tím souvisící, jakož i různá oznámení o všech okolnostech sem spadajících. Okresní výbor vydává pěstounům »knížku pěstounskou«, jako průkazní listinu pro dítě podporované sirotčím fondem, jakož i pro samé pěstouny.

Touto úpravou byla provedena *decentralisace* sirotčí pěstounské péče za současného zachování patřičné jednotnosti ústřední správy fondu. Agenda byla tím zjednodušena a příslušný náklad správní zlevněn. Toho dokladem, že veškerý náklad na správu fondu v roce 1904 (příloha B, strana 73) činil okrouhle jen 11.770 K, tedy sotva 1·8% ze 650.424 K, to je z částky, kteráž každoročně i s plynoucími z ní úroky může se vydati ze zemského sirotčího fondu. A tento náklad hradí se po usnesení zemského výboru *z prostředků země*, aby se peníze fondu uchovály jen ku jeho vlastnímu humanárnímu účelu.

Spolupůsobení okresních výborů se osvědčilo, poněvadž tyto ve většině případů podjaly se úkolu jim svěřeného s opravdovým pochopením.

Dle připojeného výkazu ve »Zprávě zemského výboru« příloha F (strana 91.) nalézalo se dne 31. března 1905 v péči pěstounské (rodinné) 1538 dětí podporovaných zem. sirotčím fondem. Roční náklad činil 159.643 K. Pripadalo by

tedy na jedno dítě průměrně *103 K 80 h* ročně, tedy *8 K 65 h* měsíčně. Proti ročnímu vydání *287 K* na dítě zaopatřené v ústavu. Vedle toho *zaručil* okresní výbor různým okresům příspěvky výchovaci pro 623 dětí, kteréžto dosud nebyly vyplaceny, poněvadž dosud nedošly příslušné návrhy od těchže okresů.

Počítá-li se pro každé dítě svěřené pěstounům průměrný roční příspěvek *103 K 80 h*, činil by roční náklad na tyto dosud jen zaručené příspěvky sirotčí dalších *64.667* korun.

Dle tohoto obnášel by tedy roční náklad na veškeré výchovaci příspěvky pro děti svěřené péči *pěstounů* úhrnem *224.331 K*
 Připočte-li se k tomu náklad na děti svěřené péči *ústavů* v ročním úhrněném obnosu *217.130 K*
 jakož i roční náklad na *sirotčí stipendia* zřízená při různých školách řemeslných a odborn. pro sirotky obnosem *31.961 K*
 vyžadovaly by veškeré podpory a příspěvky, jež dle tohoto rozpočtu z fondu sirotčího budou vypláceny z celkového ročního nákladu úhrnem *473.422 K*
 nečítaje v to nepatrné subvence, jež poskytnuty byly různým spolkům dobročinným obnosem *800 K*.

Na děti *poloosiřelé* povolovány při tom zpravidla příspěvky obnosem průměrně *6 K* měsíčně, na děti *úplně osiřelé* obnosem *9 K* měsíčně. Pří-

spěvky ty zdají se příliš nízkými, ale zemský výbor vycházel při tom ze stanoviska, že povolený příspěvek dlužno považovati jen za podporu ku zlepšení výchovy a opatření dítěte a že povolením *jeho nezabavuje se příslušná obec domovská*, po případě příbuzní, *zákonné povinnosti*, přispívati dle potřeby i na dále na výchovu a opatření dítěte, nýbrž že se jim povolením sirotčího příspěvku pouze ulehčuje toliko řádné plnění *povinnosti*.

Příspěvky povolují se pouze na tak dlouho, dokud správa fondu sirotčího jinak nerozhodne, nezavazuje se tedy zemský fond sirotčí platiti trvale, tím méně jiné výlohy, jako dopravu, domácí léčení atd., kterážto úhrada přísluší dle zákona buď příbuzným nebo příslušné obci. Náklad za léčení v nemocnicích soukromých hradí zem. výbor ze sirotčího fondu, v nemocnicích veřejných zapravují se z prostředků zemských.

Příspěvky vyplácí se jak stanoví zemský zákon do nejzazší hranice dosažení věku 18 let. Zpravidla zastaví se poskytování jich, jakmile dítě po vystoupení ze školy *samo dovede se uživiti*; neb jakmile bude jiným způsobem postaráno o jeho další opatření.

Zemský výbor, aby podporoval odbornou výchovu sirotků, zřídil z prostředků fondu sirotčího *stipendia* při různých školách řemeslnických a odborných celkovým nákladem ročním 33.961 korun. Mimo to svěřují se škole odrostlí sirotci

do *učení řádným mistrům*, kterým poskytují se za to dle potřeby přiměřené příspěvky ze sirotčího fondu.

Dále, kde odpadne po 14. roce potřeba *materielní* podpory, bude záhodno, aby jak správa fondu, tak i veškeré orgány podporující ji v tomto úkolu, i na dále věnovaly sirotkům podporu *morální* a přispěly řádným dozorem a vhodnými pokyny ku zdárnému vývoji dítěte v ohledu duševním, mravním, tělesném a hospodářském.

Touto hmotnou i morální podporou osiřelé mládeže škole odrostlé dovršena bude humánní působnost zemského fondu sirotčího, kterýmž byl položen nejen *materielní základ* pro zlepšení veřejné péče o chudé sirotky, ale bude i probuzen a vyvolán také potřebný zájem příslušných činitelů, jichž úkolem jest *z a b r á n i t i* předem, pokud jen možno, aby děti takové, podlehnouce *bídě*, následkem toho zkáze tělesné i duševní, *nestaly se v pozdějším věku trvalým břemenem, ba metlou společnosti lidské.*

A je nyní na celé veřejnosti, aby podporovala ušlechtilou snahu zemského fondu sirotčího a dostane li se správě jeho potřebné a nutné pomoci, pak jistě dílo bude korunováno nejlepším úspěchem. Neboť právě tak jako při obstarávání péče chudinské vůbec, je zejména zde nezbytno a účelno, aby spolupůsobily soukromé kruhy občanské!

Okolnost tuto má na zřeteli § 22. shora citované instrukce o vykonávání péče sirotčí podporou fondu, který stanoví, že zastupitelstvo okresu může zřídit zvláštní *pomocný* orgán — *sirotčí radu neb komisi*, kteráž by byla okresnímu výboru nápomocna při obstarávání prací, jichž vyžadovati bude plnění povinnosti touto instrukcí jemu uložených.

Za členy této rady neb komise voliti se mají *osoby* (ženy nevyjímaje) k tomu zvláště způsobilé, které jeví potřebný zájem a pochopení pro řádné plnění tohoto úkolu humanity, *byť i nebyly členy okresního zastupitelstva*. Zřízením jich, jejichž ustavení se není v žádném odporu s předpisy zákona o okresních zastupitelstvech (§ 57. dotyčného zákona), zvýšil by se zájem pro mravní, socialní i hospodářskou stránku péče sirotčí a přispělo by se *k sesílení* soukromé dobročinnosti.

Tímto způsobem by se umožnilo, aby osoby zvlášt k tomu způsobilé, jako místní okresní soudce, farář, lékař, učitel a jiní, rovněž i ženy, zkrátka osoby, jež k tomuto šlechetnému úkolu přirozenou povahou svou a vlastnostmi svými nad jiné jsou povolány — *ustoupily do služeb péče o mládež osiřelou, opuštěnou a zanedbanou*.

Orgány ty byly by pak *středisky* řádně organisované péče o chudou mládež osiřelou a opuštěnou v obvodu celého okresu zastupitel-

ského, majíce v jednotlivých obcích dle potřeby zvláštní důvěrníky, kteří by jim byli nápomocni.

Potřebné finanční prostředky vedle vychovávacích příspěvkův ze *sirotčího fondu* možno by bylo opatřiti *podporami dotyčných obcí domovských, jakož i okresů a dobročinností soukromou*. Najmě pak dobrovolnými sbírkami, dary a odkazy jednotlivců, jež by se poskytovaly jistě v hojnější míře, když by byla záruka úřední kontroly, že se těch peněz vhodně a spravedlivě upotřebí.

Bližší definitivní předpisy o složení a působnosti těchto rad sirotčích bude možno vydati teprve tehdy, až nastřádány budou potřebné zkušenosti v tomto oboru.

Tímto naznačen je v hlavních rysech postup výboru zemského při provádění zákona ze dne 29. října 1902 č. 78. zák. zem.

Předložena pak byla »zpráva« tato ve smyslu ustanovení § 11. citovaného zákona jako první zpráva o zemském fondu sirotčím království českého slavnému sněmu ve II. výročním zasedání v roce 1905, aby slavným sněmem byla na vědomí vzata s návrhem, aby v ohledu formálním byla přikázána komisi pro záležitosti okresní a obecní.

Z této zprávy vidno, že bylo dle zprávy té postaráno asi o 2161 dítek. *Nová* pak zpráva, jež je vtisku, vykazuje však již, že číslo dítek, o kteréž bylo

postaráno, stouplo na 3500, jimž se dostává podpory a příspěvní na výchovu.

Bližší a podrobné, detaily nalézají se v přiložené brožuře: »*Zpráva zemského výboru o zemském fondu sirotčím pro království české, založeném dle zákona zemského ze dne 29. října 1902 č. 78. zák. zem.*«

II. Mládež zanedbaná.

O tuto skupinu stará se zemský výbor, nechť již příslušníci její jsou osiřelí čili nic, následovným způsobem.

Zákon ze dne 24. května 1885 čís. ř. z. 90. ustanovuje, že dítě, které si špatně vede, krade, žebrá, potuluje se a jiné neřesti páše, může býti k žádosti zákonných jeho zástupců, se svolením poručenského soudu, přijato do *zemské polepšovny*. Rozhodnutí však záleží na zemském výboru. Dle toho *může* býti takové dítě přijato, ale *nemusí*.

Podmínky přijetí jsou: dítě musí býti tělesně i duševně zdrávo, musí býti právoplatně úřady zjištěno, že je skutečně ve vysokém stupni zanedbáno.

Výlohy s pobytem jeho v ústavu spojené mají hraditi zákonní zástupci dítěte. Vzhledem však na to, že ve většině případů jsou to lidé chudí, tu zemský výbor hradí výlohy ty ze

zemského fondu, kterýž vykázán jest pro polepšovny.

Polepšovny zemské jsou tři.

1. Zemská polepšovna pro chlapce v Králíkách, do kteréž se přijímají hoši školou povinní, tedy do 14 let věku svého.

2. Zemská polepšovna v Opatovicích, do kteréž se přijímají hoši starší než 14 let, kamž se i odvádí hoši, překročivší 14. rok věku svého v polepšovně v Králíkách. V Opatovické pak polepšovně tráví až do 20. roku věku svého.

3. Zemská polepšovna pro dívky v Kostomlatech u Bíliny. Tento ústav je spojen s královskou zemskou donucovací pracovnou. Tvoří ale při tom úplně separované oddělení. V brzku tam bude vystavena nová velká budova, kteráž bude tak provedena, že korigentky v ní umístěné se nebudou moci setkati se starými kárankyněmi dlícími v donucovací pracovně.

Poplatek v ústavech shora uvedených jest vyměřen na 1 K za den a hlavu. Ku hrazení jeho přispívají obce — arci jen ty, které chť — úplně dobrovolně. Ostatní vše se hradí zemí.

Výsledky výchovy jsou dle statistických dokladů velmi dobré. Stav a počet zaopatřených ve shora uvedených ústavech zemských je:

V Králíkách	140	duší
V Opatovicích	162	«
V Kostomlatech	40	»

Úhrnem 342 duší

kterýžto počet po vybudování nové budovy v Opatovicích zvětší se asi o 60 duší, tedy úhrnem stoupne na 400 duší zanedbaných a zpustlých.

Podrobná data, jakož i výsledky polepšovací výchovy obsahuje přiložená: *»Zpráva zemského výboru se statistickými daty o stavu a pohybu káránců a korigentů z král. čes. zemských donucovacích pracoven a polepšoven v roce 1904, jakož i o chování v roce 1903 propuštěných.«*

Z uvedeného jasně vysvítá, že zem. výbor znamenitě rozluštil otázku péče o mládež osiřelou, opuštěnou a zanedbanou, založil ji na široký podklad, na kterém jedině možno dopracovati se těch nejlepších výsledků. Třeba nyní jen přiložiti ruku k dílu, program jest hotov a čeká svého provedení. S úspěchem možno zasáhnouti ve tvořící se tuto organizaci. Jak jsem uvedl, třeba jen poslechnouti výzvy, kterouž zemský výbor činí na celou veřejnost. Ukázal jsem, že dovolává se jak součinnosti a spolupůsobení soukromých kruhů občanských (viz stranu 26. přiložené zprávy), tak i ve své osnově a instrukcích pro zastupitelstvo okresní v § 22. stanoví, *že může zastupitelstvo okresu zřídit pomocný orgán — sirotčí radu* (str. 26. téže zprávy).

A to je onen bod, kterého třeba se uchopiti a zasáhnouti činně v akci. Za účelem tím doporučuji, aby *»Jednota katolických učitelů a přátel křesťanské výchovy«* pomocí svého výboru vyzvala a dožádala rozeslaným cirkulářem po všech

pánech vikářích, eventuálně i pánech farářích a učitelích, aby tito se intormovali u odpovídajících okresních zastupitelstvech, zda zemským výborem navržené a doporučené sirotčí rady byly již ustaveny, a všudy tam, kde se to dosud nestalo, aby se přičinily s veškerou energií o to, by se tak co nejdříve stalo. Samozřejmě, že je pak dále na nich, *aby se domáhali toho jako kandidáti samým zemským výborem navržení, aby do této rady byli povoláni*. Dále doporučuje se po návrhu vldp. kanovníka Fr. Vaněčka, *aby tyto sirotčí rady, jakož i postup jich založení a působení v nich staly se předmětem nejbližších vikariátních porad.*

V Praze, 20. února 1907.

v „Blasech Svatováclavských“

vyšly v ročníku I. tyto brožury:

Číslo 1.: **Zakládejte knihovny a čítárny katolické.** (Vl. Hálek. — Rozebráno.)

Číslo 2. a 3.: **Uhelná otázka.** (R. Vrba.)

Číslo 4.: **Nezlehčujte kněze.** (L. † 4.)

Číslo 5.: **Oslava Husova.**

Číslo 6.: **Socialní úkoly samosprávy sborů.**
(V. H.)

V ročníku II.:

Číslo 1.: **Pomni, abys den sváteční světil!**
(Pastýřský list Jeho Em. ndp. kardinála *Leona* ze *Skrbenských*, knížete arcibiskupa Pražského.)

Číslo 2. a 3.: **Arnošt Renan.** Socialním demokratům na uvážanou podává L. † 24.

Číslo 4.: **Kterak působí kongregace.** — Řeč preláta Dr. *H. Zschokke*, pronesená v rakouské panské sněmovně dne 20. prosince r. 1901.

Číslo 5. a 6.: **Čtyři historické nepravdy o Husovi.** Ze spisů † Dr. *Ant. Lenze*.

V ročníku III.:

- Číslo 1.: **Soc. postavení ženy.** Social. úvaha od R.S.
Číslo 2.—5.: **Očistec.** Napsal Lev z Hammeršteinů
T. J. Z němčiny přeložil Václ. Frait, bohoslovec olo-
moucký. — **Bartolomějská noc aneb Kr-
vavá svatba pařížská.** Z němčiny přel. B. H. V.
Číslo 6.: **Péče křesť. charity o sirotky.** Řeč
Dra Jos. Neubauera, kanovníka ve Štýrském Hradci,
přednesená na II. charit. sjezdu ve Št. Hradci dne
6. a 7. června 1903.

V ročníku IV.:

- Číslo 1.: **Hnutí terciářské.** Napsal *L. † abd.*
Číslo 2.—3.: **Sv. patronové čeští** od Ferd. Schmidta.
Číslo 4.—5.: **Obrana sv. Jana Nep. proti če-
ským pokrokařům-nevěrcům.** Napsal Babt.
Vělínský.
Číslo 6.: **Putování a jeho providenciální vý-
znam pro naši dobu** od Dra Fr. Malečka.

Poznámka: Ročník IV. jest celý rozebrán.

Ročník V.:

- Číslo 1.: **Nepřítel zemědělství.** Epištola k našim
zemědělcům, Napsal V. Bol. Pavlík-Sychra.
Číslo 2.: **O sv. růženci.** K poučení a vysvětlení
podává Prokop Zaletěl.
Číslo 3.: **Komenský a jeho oslavovatelé.** Po-
dává Liga † 4.
Číslo 4.—6.: **Svobodomyslnost náboženská.**
Napsal P. Fr. Blaťák, C. Ss. R.

Ročník VI.:

- Číslo 1.: Proti heslu: **Pryč od Říma.** Podává L † 4,
Číslo 2.—6.: **Budme na stráži!** Řeč Jos. Fabiana,
zám. kaplana v Olšově, na valné schůzi Katolicko-
politické Jednoty na českém Pošumaví. — Nádražní
misie od V. Hála.

Ročník VII.:

- Číslo 1.: **Škola a náboženství.** Pastýřský list
Jeho Eminence a **Několik rad rodičům.**
Číslo 2.—6.: **O uzdraveních u Panny Marie
Lurdské.** Píše L. † 36 a **Na besedě u sta-
řenky Součkové.**

Celý ročník je za 60 h, jednotlivé číslo za 10 h.
Na 5 ex. dává se šestý zdarma.

Objednávky vyřizuje: **Admin. družstva Vlast v Praze 570-II.**

Roč. VIII.

Čís. 2.—5.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — **Jednotlivá čísla** stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ **HLASY** □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**. čís. 570-II., Žitná ulice. •

NA SVATBĚ.

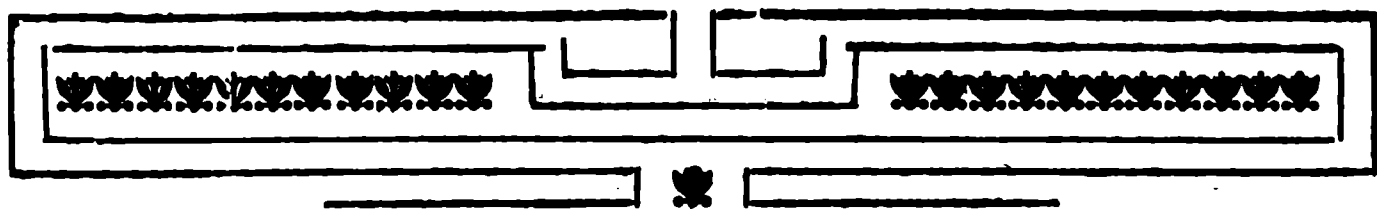
Napsal
Fr. Klíma

V PRAZE, 1908.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Na svatbě.

U Helmů v P . . . bylo před svatbou. Slečna Eufrosina otevřela srdce své dokořán p. Květoslavovi Březinskému, jenž byl před nedávnem jmenován adjunktem u okresního soudu v P Svatba ovšem byla dle toho, jak nevěsta byla bohatá. Byla Eufrosina jedinou dcerou bohatého p. Helmy, jenž byl sice jenom agrárníkem, (rolník zdálo se mu prosté) ale byl spolurmajitelem kruhovky, byl akcionářem blízkého cukrovaru, lokálky a mlékárny, tak že o nějakou tu korunku nebylo u Helmů potíže. Ve stáji stálo šest bujných koní. Kravín hostil 30 kusů krav. Také chov vepřového dobytka se pěstoval. — Jak sousedé říkali: panu Helmovi zrovna peníze tekly. A dle toho také p. Helma byl vážen. Byl starostou místním, byl starostou okresním, a nyní ještě chtěl buď na zemský sněm anebo na říšskou radu kandidovati, aby, jak pravil, ulevil rolníkům břemen, ale lidé pravili, že prý touží jen po vyznamenání. Ostatně nebyla snaha tato trestuhodná, jelikož v každém člověku porce ješitnosti vězí.

Byliť ku svatební hostině pozvány samé veličiny. Pan okresní hejtman, p. sudí, ředitel velko-
statku, a kdož jest s to vyjmenovati všecky hod-
nostáře, kteří se měli u Helmů sejíti, aby poznali
nádheru a bohatství nevěstino. Vždyť již výbava
nemalým úžasem naplnila každou paničku, která
byla udůstojněna, že ji mohla prohlédnouti. V osadě
nemluvílo se po delší dobu o ničem, leč o šatech,
jaké bude míti nevěsta, o kočáře, v němž pojed-
do kostela, o kytici, která byla objednána až
v Praze, o hudební kapele, která měla při hostině
koncertovati. Hoši těšili se na metáčky. Báby měly
již dávno uchystanou růžovou šňůru, kterou budou
zalikovati nevěstu se ženichem, až pojedou do ko-
stela. Stará Beranka již si olizovala rty při vzpo-
mínce, co bude kmínky, až p. ženich a paní ne-
věsta a bohatí hosté budou házeti korunky na
cesty, aby se ze zajetí vykoupili.

Avšak sluší také připomenouti, že na svatbu
byl pozván i dvojctihodný pán; neboť v P
kromě faráře katolického, jenž pásł ovečky, byl
i dvojctihodný pán, o němž pravili katolíci, že on
zase pase beránky. Bylť pozván z té příčiny, že
Helmovy byli spřízněni s dvojctihodnou paní,
a pak také proto, aby jaksi zachována byla dobrá
shoda mezi katolíky a evangelíky. Snoubenci
zvali také katolického faráře, ale ten, ač nerad,
nemohl pozvání přijmouti, protože trpěl dnou, tak
že se obával, že snad mu nebude možno ani do
kostela jíti a snoubence oddati.

Avšak největší podiv vzbudila v osadě zpráva, že p. Helma zavítal také do výměnku k Součkům, aby stařenku Součkovu na svatbu pozval. Byl se Součkem vrstevcem a rostencem, měli se rádi již od té doby, když chodili do školy, a proto považoval to p. Helma jaksi za povinnost, aby stařenku pozval. Byla známa stařenka jako hovorová společnice, bez níž málokterá svatba se odbyla, jednak že uměla těm z druhé stránky vždy odtrumfnouti, kdykoliv rozmluva přešla na pole náboženské, jednak že nevěstám, zvláště chudším, vždy něco koupila, čeho v hospodářství mohly dobře užítí.

Stařenka Součková byla nemálo překvapena návštěvou tak neobyčejnou a vzácnou. A nemohouc podivu zatajiti, otázala se, čím si takové cti zasloužila?

›Nám naopak bude ctí,« pravil otec nevěstin, ›nepohrdnete-li stařenko mým pozváním, a počtíte-li nás svou návštěvou o svatbě.«

›Já mám jíti na svatbu?« podivila se stařenka. ›Vždyť já prostá žena se ani mezi takové pány nehodím.« Ale omlouvala se a pravila: ›I můj Bože; vždyť samým leknutím zapomenula jsem nabídnouti židli.« A již zástěrkou utírala židli, pobízejíc milého hostě, aby si usedl.

›Mám sice na spěch,« vymlouval se host, ›ale nesmím posezením pohrdnouti, abyste stařenko na tu naši svatbu se dobře vyspala.«

»A co se spánku týče,« pravila stařenka, »to si nemusím ještě naříkati: neboť sotva večer dolehnu, již také hned spím.«

»I není divu,« pokračoval soused Helma, »vždyť máte toho šukání za celý den dosti. Je ta drůbež, jsou děti, a tak kdo chce pracovati, vždycky práci najde.«

»I ona ta má práce již za mnoho nestojí,« omlouvala se stařenka, »ale to běhání za celý den, to mně již unavuje, a přece bych ráda těm mladým hospodářům vypomohla, jak a kdy se dá?«

»Aby Pánu Bohu děkovali, že vás stařenko mají,« pochvaloval Helma, »mohouť bezstarostně z domu odejít, dobře vědouce, že dobrého anděla strážce nechali dětem.«

»To je pravda,« přisvědčovala stařenka, »že ty děti na mně více visí, než na vlastní matce. Kdykoliv dojdou, vždycky mám něco pro ně uschováno, a proto není divu, že k babičce lnou.«

Po chvíli měl se Helma k odchodu, omlouvaje se, že má ještě mnoho obstarávati. Ale než odešel, vzal ruku stařenčinu ve svou a pravil: »Tak stařenko, ruku vaši již mám, a doufám spolu, že i stařenku u nás uvítáme, že nám neodřekne.«

»Nebudu-li na obtíž,« pravila stařenka, »dostavím se; neboť jest pro mne nemalou ctí, že mohu také doprovoditi snoubence do chrámu Páně, a pomodliti se za ně, aby byli v tom stavu manželském šťastni.«

Nyní nahnul se Helma ku stařence, a šeptal jí něco do ucha, jako by se bál, aby to někdo neslyšel a nevyzradil. Ale stařenka nemohla podivu potlačit a proto pravila: »Tak dvojctihodný pán také slíbil, že přijde. Toho jsem se nenadála.«

»Víte stařenko,« podotkl Helma, »on rád rejpa do našeho náboženství a my se v tom nevyznáme, abychom mu dopadně a řízně odpověděli, a proto se těším já, i ostatní hosté všickni, že dojde-li k nějaké pûtce, že mu stařenka pořádně pòsvítí, a že nám pak delší čas dá pokoj.

»Co bude možného učiním,« podotkla stařenka, »ale víry své si vzítí nedám, tu budu hájiti a brániti, dokud duše v těle, ano i kdybych život mohla dáti za víru svou, považovala bych to za milost nezaslouženou.«

Helma se pousmál, a pravil: »To bychom my katolíci nedopustili, aby vám stařenko kdo vlas na hlavě zkřivil. Kdo by pak nás proti těm ústrkům těch jízlivých reformátorů hájil a bránil.«

S těmi slovy se rozešli, ale stařenka musila slíbiti ještě jednou, že dá-li Pán Bůh zdraví, jistě na svatbu přijde.

Konečně přiblížil se den, kdy Helmovi měli se s jedinou dcerou na vždy rozloučiti. Helmovka po každé cípem zástěry oči utírala, kdykoliv na dceru pohledla. A což divu, že matka si zaplakala; vždyť nevěděla, co dceři její uchystáno v tom stavu manželském. Zdálo se jí, že ženich jest řádný a rozšafný, ale přece nemohla se úplně

upokojiti, když jedináček a miláček její opouštěl matku a otce, aby přidržel se manžela svého. Nyní matka zůstane sama. Dosud se matka s dcerou těšily. Kdo nyní matku potěší? A bude-li dcera potřebovati útěchy, kdo jí útěchy poskytne? Leč manžel ji těšil a pravil: »Znám Březinského, doptal jsem se naň, a kdybych ho neměl za řádného muže, za celý svět bych mu dítěte jediného nedal. Vždyť jsem pro ně pracoval, pro ně šetřil, pro ně mnohou noc probděl.«

Den ku svatbě určený, byl den krásný, tak že říkali, že snad i ten život těch novomanželů bude podoben slunnému dni. I stará Blažková pravila: »Což takové nevěstě je hej, kterou tatík vším opatří. Hůř bylo mně, když já jsem si brala mého starého. Já jsem byla chudá, a on byl nuzný, tak že jsme se k sobě hodili. On mi nic nevyčítal, a já jemu také ne. A přece podle Pána Boha isme se živili, i děti jsme zaopatřili.«

Před desátou sjížděli se hosté se všech stran. O půl jedenácté zavzněl velký zvon, a před jedenáctou ubíral se průvod svatební do chrámu Paně. Na oltáři hořely veliké svíce, které nevěsta chrámu Paně darovala. Na stupních oltáře byl prostřen drahocenný koberec, který přivezl ženich. Kostel byl nabitý lidem jako o posvícení.

Staříčkový kněz vyšel ze sakristie, a nežli začaly obřady, promluvil k snoubencům v tato slova:

»Milí snoubenci křesťanští! My jsme synové svatých, tak pravil mladý Tobiáš ve starém zá-

koně své nevěstě, a nesluší nám, abychom v manželství tak žili, jak pohané, kteří Boha neznají. Takovými myšlenkami mají se tím spíše obírat křesťanští snoubenci, jelikož křtem svatým jsou přijati do počtu dítek Božích — a proto jsou svatí. Sluší tedy křesťanským snoubencům, aby dle přikázání Božích, ne pak dle obyčejů a zvyků zkaženého světa ve stav manželský vstoupili, a v něm také svatý život vedli. Sluší jim, aby svazek ten posvátný čistou láskou a obapolnou věrností nerozlučným učinili. Sluší jim, aby v případě, že Bůh sňatek jejich dítkami požehná, dítky křesťansky vychovávali, a je příkladem a poučením ke zbožnému a svatému životu pobádali.«

»Tyto povinnosti důležité přijímáte i vy, milení snoubenci. Ale nad to jsou ještě i jiné povinnosti, které jste sobě vespolek povinni prokazovati. Vy ženichu! milujte manželku svou tak, jak Kristus miluje Církev, milujte ji tak, jako milujete sebe sama. Bůh vás učinil pánem nad manželkou, ale pamatujte tak, aby se utužovala obapolná láska a přízeň. Chovejte se k manželce své tak, aby viděla ve vás ne tak pána, jako spíše milého a drahého bratra, a aby vaším milým a laskavým jednáním zapomenula na to, že jest vám poddána, ba aby jednáním vaším ve větší lásce byla utvrzena.«

»Vy pak milá nevěsto, buďte manželovi svému tak poddána, jako jest poddána Církev svatá Kristu Pánu. Muž, praví, sv. Pavel, jest hlavou ženy.

Ale hlava nikdy ostatním údům neubližuje, nýbrž na ně myslí a jim všeho dobrého želí. Protož nechť jest všecko od vás vzdáleno, co by pokoj a svornost porušiti mohlo. Přičiňtež se nevěsto milá, aby vaše skromnost a stydlivost byla ženichovi rukojmím lásky a věrnosti nezlomné. Považte, že ctnost čistoty převyšuje všecku krásu tělesnou. Jen ta žena hodna chvály, praví Písmo svaté, která v bázni Boží obcuje. Taká žena jest radostí muži svému, a jen s takou ženou prožije všecky dny života svého v pokoji.«

»Vyplníte-li, vy křesťanští snoubenci, tyto povinnosti věrně a bedlivě, sestoupí požehnání Boží na vás i na vaši rodinu, a naleznete v tom manželství, které nyní před Bohem uzavřítí chcete, pramen blaha časného i věčného.«

»Vám pak milý ženichu, jenž náležíte ku stavu právníckému, vám chci ještě připomenouti výrok právníka, advokáta křesťanského, Tertuliana: »Jakž mohu,« tak píše, »dostatečná slova najíti, abych označil štěstí manželů, jež Církev založila, oběť mše svaté potvrzuje, kněžské požehnání zpečetuje, — jež andělé v nebi ohlašují, a Otec nebeský za platné uznává. Dva věřící křesťané jsou zapřaženi v jednom jhu, v jednom slibu, v jedné službě. Jsouť jakoby bratří, spolusluhové nerozdílni tělem i duchem. Jsouť v pravdě dva v jednom těle, jedno tělo, jeden duch. Oni se společně modlí, společně při modlitbě klečí, společně se postí, společně se poučují, napomí-

nají a podporují. Společně navštěvují dům Boží, společně přijímají Tělo Páně, jsou spojeni v nouzi, pronásledování a občerstvení. Nemají žádných tajností, neštítí se druh druhá, nejsou si na obtíž. Oni dle libosti navštěvují nemocné, podporují chudé, dávají almužnu bezděky, jsou přítomni nábožně mši svaté, konají každodenní pobožnosti vroucně a svobodně, nikoliv způsobem podloudným, oni znamenají se sv. křížem. Také společné díky činí Pánu za přijatá dobrodiní, a konají modlitby před jídlem i po jídle. Zbožně a vřucně pějí žalmy a chvály Bohu, ano oni druh druhá předstihují ve chvále Boží. Na tento život jejich patří Kristus a raduje se z něho; takovým manželům Pán Ježíš žehná. Kde jsou dva, tam jest Pán s nimi, a kde jest Pán Ježíš, tam nemá ďábel přístupu.◀

Po této krátké promluvě, otázal se kněz nejprve ženicha a pak nevěsty, zdali dobrovolně a nenuceně stav manželský si zvolili. Hle, jak Církev povýšila ženu! Kdyby snad z nucení musila podat ruku muži, k němuž v srdci lásky necítí, kdyby i trýzeň a rány jí hrozily, nepovolí-li nátlaku, ještě u oltáře v rozhodné chvíli může říci: byla jsem nucena, a žádná moc na zemi jí nepřinutí, aby proti své vůli a bez lásky s mužem do smrti se spojila, a tak ve stavu manželském místo blaha, které tam čekala, našla pravé peklo.

Pak připomenul kněz snoubencům povinnosti, jaké na se berou, jak se mají chovati k sobě,

aby lásku a švornost zachovali, že nemají druh druhu opouštěti, ale všecko dobré i zlé, milé i protivné až do smrti snášeti a sebe vespolek neopouštěti. K čemuž jim radí, aby prosili o pomoc a přispění Boha trojjediného, Matku Páně, Marii Pannu a všechny svaté. Po těchto slovech položí družice a mládenec nevěstě a ženichovi myrtový věneček na hlavu. Myrta, vždy se zelenající, jest odznakem panické čistoty a lásky a věrnosti manželské, která nemá nikdy vyhynouti. Pak spojí kněz ruce snoubenců, ováže štolou se slovy: »*Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj.*« A připojuje modlitbu: »Otec náš milý nebeský sám rač toto manželství požehnati. Já pak z moci kněžské potvrzuji toto svaté manželství mezi vámi dotud, dokud ho Bůh všemohoucí prostředkem smrti nerozloučí. Ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého. A končí slovy: »Pán Bůh vám uštědříž svého svatého požehnání.« Na to se obrací kněz k oltáři a vyzývá přítomných slovy:

»Pomodleme se nábožně za novomanžely, aby jim Bůh požehnání svého hojného uštědřiti ráčil.«

A modlí se kněz spolu se snoubenci a sva-
tebčany Otče náš, kde prosí o vezdejší chléb a odvrácení všech pokušení, a pak Zdravas Maria, jako by tu Matku Páně vyzýval, aby jako Matka pravá a laskavá rukou svou mateřskou žehnala těm manželům, chránila je od nehody a byla jim dobrou rádkyní v nesnázi, pomocnicí v nouzi.

uzdravením v nemoci, útěchou v zármutku, a až smrt svazek nerozlučný rozloučí, aby přispěla ku pomoci a uvedla je pak do vlasti, kde není ani pláče, ani loučení a kde Ježíš Kristus setře velikou slzu s očí svých milých a věrných, kteří mu zde věrně sloužili, a Matku jeho milou upřímně a vroucně uctívali.

Pak posvětil kněz snubní prsteny, jež ženich nevěstě, nevěsta pak ženichovi navléká na prst, na znamení upřímné, stálé a nekonečné lásky. Při svěcení prstenů modlí se kněz:

»Požehnej Pane! — prosíme Tě, prsteny tyto, které ve jménu Tvém žehnáme, aby ti, kteří je nositi budou, v pokoji Tvém žili, vůli Tvou plnili, v plnění vůle Tvé se sestarali a rozmnožovali po dlouhé věky.«

Pak koná kněz ještě i modlitby jiné, které vroucností k nebi vysílá, aby manželům všeho dobra nebeského i pozemského vyprostil. Stůjtež zde na důkaz lásky Církve Páně, kterou prokazuje manželům v den sňatku.

»Modleme se: Vzhledni, prosíme Tebe, Pane, na sňatek tento se svatého nebe svého, a jako jsi Tobiáše a Sáru, andělem je provázejícím, požehnal a ochraňoval, tak žehnej a ochraňuj i tyto manžely proti smrtonosným nástrahám ďábelským, a odvrát od nich protivenství duševní i tělesné, aby mocí Tvou ochráněni jsouce, zvelebovali jméno Tvé svaté, kteréž jest požehnáno na věky věkův.«

»Modleme se: Vyslyš Pane! prosby naše, a rozpomeň se milostivě na ustanovení své, kterýmžto jsi rozmnožení pokolení lidského nařídil, aby co se původem Tvým spojuje, pomocí Tvou zachováno bylo.«

»Modleme se: Požehnej, Pane Ježíši Kriste, tohoto služebníka a tuto služebnici svou, jako jsi požehnal rodinu synů israelských skrze modlitbu Mojžíšovu, aby přešedše mořem rudým před obličejem Faraonovým, spaseni byli, tak i tito, aby byli spaseni před obličejem Tvým svatým v den soudný.«

A nyní ještě naposledy kněz novomanžely žehná slovy:

»Nechť vás požehná. † Bůh Otec, nechť vás ochraňuje † Ježíš Kristus, nechť vás osvítí † Duch svatý, nechť vám ukáže Pán tvář svou a smiluje se nad vámi, a nechť obrátí Pán obličej svůj k vám, a kéž udělí vám pokoje po všecky dny života vašeho, a kéž naplní vás všelikým požehnáním nebeským, abyste měli život věčný na věky věkův.«

Na Slovácku kněz při sňatku drží v rukou kříž, na nějž nejprve ženich, jenž klečí před oltářem, položí dva prsty pravé ruky, jak se činí při přísaze, a pak za knězem říká tato slova:

»Tak mně Pán Bůh pomáhej, — blahosla-
vená Panna Maria, — i všickni svatí Boží, — že
tuto přítomnou nevěstu miluji, — a že ji z upřímné
a opravdové a nenucené lásky za pravou a věrnou

manželku беру, — podle ustanovení Božího, — i podle obyčeje Církve svaté katolické, — a že ji nikdy neopustím, — až do její i své smrti, — v žádném protivenství. — K tomu mi dopomáhej Pán Bůh.« Podobně činí i nevěsta.

Pak jim podá kněz kříž ku políbení, aby tím naznačil, že jsou spojeni v Kristu Ježíši a dle ustanovení jeho.

V některých místech moravských po obřadech církevních ženich nevěstu před oltářem políbí na znamení lásky, s kterou se s ní spojuje. Pak se obrátí ženich k rodičům a přátelům nevěstinným, nevěsta k rodičům a přátelům ženichovým, aby před oltářem, před tváří Boha trojjediného, Matky jeho milé, patrona chrámu Páně, před obličejem křesťanské osady, v ten den v chrámu Páně shromážděné, políbením tímto zpečetili svazek lásky pokrevné, který mezi nimi nastává.

Pak slouží kněz mši svatou za snoubence, bez níž neměla by se nižádná svatba konati, jelikož z této oběti nepočtené a hojné milosti vylévají se na manžely křesťanské. Veškery modlitby, epištola i evangelium, vše to vztahuje se na nerozlučný svazek manželský a připomíná spojení Krista v Církvi jako vzor spojení, jež má trvati mezi ženichem a nevěstou. Z té příčiny také žádný ženich a žádná nevěsta, právě křesťanská, nežádá oddavků na dobu odpolední, kdy se mše svatá za snoubence sloužiti nemůže, nýbrž oddavky slaví vždy dopoledne, aby nejenom sami

se modlili mezi mší svatou, nýbrž aby provázení a podporování byli i modlitbami věřícího lidu, jenž se k oddavkám v chrámu Páně shromáždil.

Mezi mší svatou, která za snoubence se obětuje, přiklekají ženich a nevěsta, jsou-li oba svobodní, dvakráte k oltáři, aby kněz pomodlil se nad nimi modlitbu, již tuto uvádím, aby byla zřejmo, jak Církev díky své do stavu manželského vypravuje, aby jim připomenula důstojnost, důležitost a nerozlučnost stavu manželského, a že pouze ty touží po rozluce manželské, kteří již dávno přestali býti katolickými křesťany. Při prvním požehnání ženicha a nevěsty po pozdvihování, kdy již Pán Ježíš skutečně a opravdově přítomen jest na oltáři pod způsobou chleba a vína, obrací se kněz ku klečícím snoubencům, a takto se modlí:

Modleme se. — O Bože, který jsi všemohoucností svou všecko z ničeho učinil; jenžto jsi po zřízení všehomíra, člověku, k obrazu Božímu stvořenému, proto nerozlučnou pomocnici v ženě připravil, abys z těla mužského dal počátek tělu ženskému ku poučení, že, co se Ti líbilo ustanoviti z jednoho, nikdy se rozdvojiti a rozloučiti nesmí. Bože! jenž jsi svazek manželský tak velebným tajemstvím zasvětil, že jsi ve svatebním svazku předobrazil svazek Ježíše Krista s Církví. Bože, kterýžto sám spojuješ ženu s mužem a tovaryšstvu hned od prvopočátku zřízenému. uděluješ také požehnání, kteréž mu

ani pokutou za prvopočátečný hřích, ani záhubnou potopou odňato býti nemohlo, vzhledni milostivě na tuto služebnici svou, která vstupujíc do stavu manželského, Tvou ochranou opatřena býti žádá. Dej, aby byla poddána v lásce a pokoji, ať se oddá Kristu věrná a čistá, ať má za příklad stálý ženy svaté a čisté, aby byla muži svému milá jako Rachel, moudrá jako Rebeka, dlouhověká a věrná jako Sára, aby s jedním mužem jsouc spojena stranila se nedovoleného obcování, aby slabost svou posilovala silnou kázní, aby byla vážná cudností, počestná stydlivostí, nebeským učením odchována, aby byla požehnána dítkami, aby byla chvály hodna a nevinna a aby došla blaženého pokoje v království nebeském. A ať patří oba dva na syny synů svých, do třetího i čtvrtého pokolení, a aby i sami dosáhli dlouhého věku.«

Ku konci mše svaté přiklekají novomanželé ještě jednou k oltáři, kněz pak, rozestíraje nad nimi ruce, modlí se: Bůh Abrahamův, Bůh Isakův a Bůh Jakobův kéž jest s vámi, kéž vyleje požehnání své na vás, abyste uzřeli syny synů svých až do třetího a čtvrtého pokolení a potom abyste měli život věčný bez konce, pomocí a milostí Pána našeho Ježíše Krista.

Po mši svaté byli novomanželé zalikováni. Přes celou cestu na přič natažena tkanice bílá, propletená růžemi. Nejstarší žena, která jmenem všech novomanželům přála štěstí, zdraví a Bo-

žího požehnání, zaklepala na srdce ženichovo a nevěstino i všech ostatních ctěných svatebčanů, aby i chudiny byli pamětlivi. A neklepala nadarmo; vždyť korunkový déšť jenjen se sypal ne sice s nebe, ale z kapsy svatebčanů a novomanželů, takže zalikovačka nestačila ani říkati Naděl Pán' Bůh!

Doma nevěsta se z rozčilení poněkud vzpamatovala, a když byla ještě jednou otci i matce poděkovala za všecko, co jí kdy dobrého prokázali, odbila jedna hodina, která byla určena ke svatební hostině. I scházeli se před jednou hosté, a každý přál ženichovi i nevěstě všeho dobra a štěstí. Mezi posledními hosty objevila se i stařenka Součková. Sotva že ji nevěsta zhlídla, ihned k ní běžela, a objímala ji jako matku. A nedivno; vždyť, když byla ještě školačkou, ráda stařenku Součkovu navštěvovala a ráda také naslouchala jejímu milému hovoru. A nikdy od stařenky neodešla s prázdnou. A ač doma bylo všeho dostatek, nicméně kdykoliv stařenkou byla obdarována, běžela domů s radostí nelíčenou, jako by měla nevím co.

Při stole podivnou náhodou, či snad bylo již tak předem ujednáno, seděla stařenka Součková naproti dvojctihodnému pánu, který jaksi úkosem na ni pohlížel.

Před jídlem všichni povstali, aby se hlasitě pomodlili Otče náš, Zdrávas Maria, a Otče všech doufají v Tebe. Z počátku hovor jaksi vázl, ale

jakmile byl první hlad zahnán, a objevilo se na stole pivo i víno, tu již jazyky se rozvazovaly a hovoru bylo tolik, že nebylo vlastního slova slyšeti. Po hojném obědě naléváno víno, a hosté připíjeli ne pouze ženichovi a nevěstě, nýbrž i rodičům ženichovým a nevěstiným, ano i předním hostům. Když pak rozjařenost a veselí poněkud umklo, obrátil se ženich ku stařence Součkové a pravil :

›Jste zajisté, milá stařenko, mezi námi nejstarší, a proto připitek váš byl by nám také velmi milý.«

I omlouvala se stařenka, ale vidouc, že oči všech jsou na ni upřeny, nevyjímaje ani dvojcitihodného pána, pokusila se novomanželům vysloviti zdravici asi v tato slova :

›Pan otec nevěstin zajisté načal ku svaatební hostině soudeček toho nejlepšího, které již drahnou dobu ve sklepě leželo, až o dnešní slavnosti uzřelo světlo Boží. Podoben jest správci svatby v Káni galilejské, který, když okusil vína z vody učiněného, přimluvou blahoslavené Panny Marie, také vysvědčil, že jest to víno nejlepší, které kdy na svatbě pil. Kéž i ta láska novomanželů podobá se vínu, o němž známo, že dokud jest mladé, bouří, ale čím starší, tím jest lahodnější a tím jest dražší. Nechať tedy i ta láska těch novomanželů čím starší, tím jest upřímnější a dražší a vzácnější. A aby se tak stalo, kéž novomanželé zajistí sobě právě kře-

stanským životem, velemocnou přímluvou Královny nebeské Marie Panny, jejížto lásku k sv. Josefovi převyšovala pouze láska k Bohu «

Všickni po slovech těchto stařence Součkové přifukli, zvláště ženich a nevěsta, i rodiče jejich na znamení, že mluvila jim ze srdce. Jediný dvojctihodný pán jaksi na židli se kroutil a vrtěl, jakoby s tím přípitkem nesouhlasil. A netrvalo dlouho, pustil se do stařenky slovy.

»Já to vždycky říkávám, že v té Církvi katolické pro samou Marii a ustavičnou Marii, samým Pánem našim Kristem pohrdnou, čehož u nás bohudíky není, jelikož našim Prostředníkem u Otce jest Kristus.«

Zraky všech upřely se na stařenku Součkovou, očekávajíce, jakou asi zbraní první výpad dvojctihodného pána odrazí. Ale nečekali dlouho, neboť pohaněti stařence Součkové Matičku Boží, kterou celým srdcem milovala, do jejíž ochrany každodenně se poroučela, modlíc se každou hodinu Zdravas Maria za šťastnou hodinku smrti, toho netrpěla. Proto pravila;

»Nebudete mi míti, dvojctihodný pane, zajisté za zlé, když té Královny nebeské se zastanu proti nařknutí nepravému, které se jí tuto stalo a proti pohaně, které byla veřejně vystavena. Nejprvé jste pohaněl Matku Páně, že jste ji jmenoval pouze Marií.«

»A není snad Marií?« tázal se rozdurděn dvojctihodný pán.

»Dříve, než odpovím, dovolena mi budiž otázka.«

»I jen se ptejte,« ozval se dvojctihodný pán, »milerád vám odpovím na otázky vaše.«

»Modlíte se,« tázala se stařenka, »dvojctihodný pane, také snešení apoštolské?«

»Totě prapodivná otázka, kterou mi kladete,« durdil se tázaný, »jakž bych se nemodlil snešení apoštolské, v němž jest obsažena summa víry.«

Nuže, když se tedy modlíváte snešení apoštolské,« pokračovala stařenka Součková, »budete zajisté také věděti, jak zní třetí článek toho snešení apoštolského.«

»Nu to by bylo,« ozval se host Bundálek, »vždyť i já vím, jak ten třetí článek víry zní.«

»Nu, jak tedy zní?« tázala se stařenka na novo.

»Jakž by jinak zněl, leč: Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny,« odpověděl dvojctihodný pán.

»Nyní snad ctění hosté sami poznali,« pokračovala stařenka, »že dvojctihodný pán vynechal název Rodičky Boží, který jí patří nejen od časů apoštolských, nýbrž hned od času Isaiáše proroka, který tuto Pannu v duchu viděl, a který na ni všem lidem i andělům ukázal slovy: »Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel, t. j. Bůh s námi.«

»Nu, přiznávám se tedy, že jsem to jméno panna vynechal« opravoval bezděky dvojctihodný pán dřívější výrok svůj, »ale na tom setrvám, že pro samou úctu a slávu panny Marie zapomenou katolíci na Krista.«

»Ba, já bych naopak troutala si dokázati,« opravovala stařenka Součková výrok předešlý, »že právě u vás pro neúctu a nelásku k Panně Marii nejenom zapomináte, nýbrž i nevěříte v Pána Ježíše.«

»To bych věru rád důkaz ten slyšel,« ozval se dvojctihodný pán.

»A my neméně,« ohlásili se mnozí z hostů jednohlasně, jež začal hovor náboženský zajímati.

»Měl-li pak jste, dvojctihodný pane, také matku?« tázala se stařenka Součková.

»Totě otázka prapodivná,« usmál se tázaný, »jakž bych mohl zde na svatbě mezi vámi seděti, kdybych byl neměl matky.«

»A zdali pak jste měl tu matku také rád?« pokračovala stařenka v dalším vyptávání.

»Jakým pak bych musil býti synem. abych matky své nemiloval,« hájil se napadený.

»Tedy nemějte nám katolíkům za zlé, že Marii Pannu i my milujeme a lásku tuto každodenně třikrát jí dokazujeme, kdykoliv na klekání se zvoní.«

»A ctil jste, pane, také tu matku svou, která vás zrodila?« tázala se stařenka na novo.

»No, snad bych neměl ctíti té, která mne zrodila, která mne učila se modliti?« hájil se dvojctihodný pán.

»Nebudiž tedy i nám překáženo, že i my ctíme tu Pannu blahoslavenou, a před věky zaslíbenou, která nám zrodila Krista Pána.«

A nyní ještě jednu otázku,» pokračovala stařenka. »Když ta vaše matička, jak sám se k tomu znáte, byla matka zbožná, pracovitá a rozšafná, zdali pak ten, jenž tuto vaši matku pro její dobré vlastnosti chválí a velebí, vám synu jejímu, ujímá cti povinné. Zdali pak vy, jako zdárný syn, nebudete přáti matce své té zasloužené chvály, které se jí dostává za to, že vás tak dobře chovala, až si vás církev vaše protestantská vyvolila za dvojctihodného pána. Já myslím, že nikoliv. A tak zajisté i ten nejlepší a Otci nebeskému nejmilejší Syn, Ježíš Kristus nejen není proti úctě, která se Matce jeho vzdává, nýbrž naopak, jako miluje Matku svou, tak nemůže nemilovati ctitelů Matky své milé. A právě úcta Marianská dochovala nám víru v Syna Božího, jako naopak tam, kde se Matce Boží úcta povinná nevzdává, nemůže obstáli ani víra v Krista, aby nezahynula.«

»Vidíme.« přichvalovali si hosté, »jak ta stařenka Součková jest na ostro okutá.«

A Šimon Loukota nemohl se zdržeti, aby se stařenky neoptal, odkud že se tomu naučila?

»Odkud jsem se tomu naučila?« opáčila otázku, »odtud, odkud se tomu učí naše děti, dílem z katechismu, dílem z evangelia. Jestli vám zajisté s důstatek známo, že když Pán Ježíš vymítal ďábelství, a lidé se té moci Kristově divili, že fariseové a zákonníci vytýkali Pánu, že skrze Belzebuba, knížete ďáblů, vymítá zlé duchy. Tehda žena prostá z lidu to byla, která se opřela učeným, vzdělaným, ale nevěřícím zákonníkům a fariseům a veřejně vyznala: »Blahoslavený život, který tě nosil, a prsy, kterých jsi požíval.«

»Kdyby dvojctihodný pán měl pravdu, že nemáme Marie Panny ctíti, chváliti a velebiti, pak bylo povinností Kristovou, aby řekl: Ujímate chválou Matky mé chválu mou, ubíráte úctou Matky mé úctu mou, proto neopovažujte se vícekrát velebiti a chváliti Matky mé, abyste neztratili Prostředníka ve mně u Otce. Řekl Pán cos podobného? Nikoliv, nýbrž naopak řekl: »Ovšem, blahoslavený jest život Matky mé, jenž Mne nosil, ovšem, blahoslavená jsou prsa, kterých jsem požíval,« a proto Církev svatá slova této prosté ženy z lidu přijala do hodinek církevních neboli do breviáře, jež se modlí každý katolický kněz třikrát denně. A kdykoliv tuto modlitbu církevní zakončuje, činí tak slovy: »Blahoslavený život, který Tě nosil, a prsy, kterých jsi požíval.«

A nyní ještě k tomu Prostřednictví Kristovu. Od které pak doby stal se Kristus Pán Prostředníkem naším u Otce?« tázala se stařenka.

»Já mám za to, že stal se Prostředníkem naším, když za nás na kříži umřel,« odpověděl dvojctihodný pán.

»A mohl-li umřítí za nás,« pokračovala stařenka, »kdyby se byl z Panny Marie nenarodil? Teď bez Panny Marie neměli bychom ani Prostředníka Krista. A právě tím, že Kristus Prostředník náš vyvolil si Marii Pannu za svou matku, právě tím jsme my katolíci úplně v právu, že Marii Pannu velebíme a ctíme.«

»Že pak v té úctě Marianské někdy i hranice překročíte, to snad mi také připustíte,« dorážel dvojctihodný pán na novo na stařenku Součkovu.

»Já myslím naopak, že řádná matka pozemská nebude si stýskati, a že nebude nevrlá, když ji děti její přes míru ctí a milují. A proto snad i ta Matička Boží nám to nebude pokládati za zlé, byť bychom ji i přes příliš ctili. Vždyť v oblíbené písni zpíváme: Kdož by mohl všecku slávu Tvoji zde na světě ústy vyznati. Ač již devatenáct set let hlásá se chvála Marianská a hlásati se bude až do skonání světa, jak matka Páně, vedena Duchem svatým, sama vysvědčuje, že blahoslavenou ji nazývati budou všichni národové, přece ještě ctitelé Marianští neustanou ctíti a chváliti matky Páně, dokud tímto slzavým údolím putovati budou.«

»Ale ty vaše poutě k obrazům Marianským a ta víra toho lidu vašeho, že mu ten obraz po-

může, co mi na to odpovíte?« tázal se dvojitihodný pán na novo. »Obraz jako obraz. Proč pak tedy vy katolíci k těm obrazům a sochám na poutních místech máte takovou důvěru?«

»Pane, to bude tvrdý oříšek,« mínil strýc Loskot, »nevím, zdali si stařenka zubů nevylomí, než jej rozlouskne.« Loskot byl protestant, a proto netřeba se výroku jeho diviti.

»Dle hořejšího tvrzení: obraz jako obraz, mohla bych právem říci; voda jako voda,« mínila stařenka.

A Loskot honem se přisypal se svou troškou a na celé kole se usmívaje, pravil: To je přece tak jasné, jako Boží slunečko. Já i v rybníku i ve studni i v potoku mám stejnou vodu.«

»A přece se mýlíte; sousede,« opravovala tvrzení předčasné stařenka Součková. »Snad vám jako pilnému čtenáři Písma svatého bude známo, že za časů Elisea, proroka, zavítal do Samaří Náman syrský, jenž byl vzácným u krále svého a bohatým, ale spolu malomocným. I přišel k Eliseovi, aby od malocenství byl uzdraven.

A prorok mu poručil, aby se sedmkrát umyl v Jordáně, že bude čist. Náman se rozhněval na proroka a pravil: »V Jordáně se mám omývati?« Jordan měl kalnou vodu. »Zdali nejsou naše řeky Tarfar a Abana čistší, nežli ta voda v Jordánu?« Ale na domluvu svých sluhů okoupal se sedmkrát, a tělo jeho bylo zdrávo. Podobně i voda bravného rybníka našeho měla tu zvláštní

moc, že kdokoliv po hnutí vody první tam skočil, byl čist od jakékoliv nemoci. A když jste, vy sousede, před pěti lety byl nemocen, proč pak vás lékař neposlal do vašeho rybníka, proč pak vás poslal do Karlových Varů? Kdo dal některým vodám moc, že hojí nemoci? Zajisté ten, jenž vody učinil. Kdo dává obrazům a sochám Marianským na jistých místech zvláštní moc? Mám za to, že Ten, jenž z Marie Panny se zrodil, Prostředník náš, Pan Ježíš!*)

»Sláva!« volal soused Kamenický, »stařenka Součková rozlouskla ořech, podala nám jádro úcty Marianských obrazů na poutních místech a Bohu chvála, zuby má ještě všecky, žádný si nevylomila.«

»Ale to ustavičné odříkávání těch Zdrávasů na růženci, to přece otupuje rozum i srdce,« namítal dvojctihodný pán dále.

*) Kromě toho snad může každý král pozemský určití jistá místa, kde matka jeho poddaným královým zvláštních dobrodiní a darů udílí. Známo, že u nás v Čechách i na Moravě byla tak zvaná věnná města, jejichžto obyvatelé královně české každoročně zvláštní dary podávali, kdykoliv tam zavítala, a že na příchod její se těšili, neboť pokaždé nějakou výsadou je obdařila a za ně u manžela královského se přimlouvala. A dějiny české svědčí, že král zvláštní přízni a láskou jim byl nakloněn. A po dnešní den mají města ta na štědrotu královny české mnohé výsady, jichž se druhým městům nedostalo. A tak i syn Boží pro matku svou, Královnu nebeskou, určil věnná města, kde zvláštním způsobem dary své dětem rozdává. A nemá snad Pán Ježíš zapotřebí, aby se nás tázal, jaké to místo má býti, čím má milosti prokazovati, a mnoho-li jich má uštedřiti?

»Dle toho, jak se to odříkává,« dokládala stařenka. »Odříkává-li se to pouze ústy, aniž by srdce o tom co vědělo, pak ovšem jest tvrzení pravdivé, jelikož na takové odříkávání naříká již Hospodin ve starém zákoně slovy: »Lid tento ctí mne ústy, ale srdce jeho daleko jest ode mne.«

»Jinak jest s růžencem. Jsouť slova, jimiž Pannu Marii v růženci pozdravujeme, slova Boha Otce, právě jako Otče náš jest slovem Ježíše Krista. Kdykoliv se modlíme Zdravas Maria, pozdravujeme Matku Kristovu, a jelikož v tom pozdravu se činí zmínka o požehnaném plodu života Marie Panny, jímž jest Ježíš, pozdravujeme zároveň i Pána Ježíše. A že nemůžeme dosti Pána Ježíše vychváliti pro lásku, s kterou za nás trpěl, připustí snad každý. Svatý Pavel praví: Dokud jsem byl maličký, mluvil jsem jako maličký. Kolikrát jsme za den my všichni volali matku. A bylo to snad té matce protivno? Já mám za to, že nikoliv. Ba naopak. Jestliže matka dlouho neslyšela žvatlání dítěte, jistě že hned se po něm ohlížela a sháněla v domněnce, aby snad nepřišlo někde k úrazu. A Pán Ježíš sám nás napomíná, abychom byli jako malá pacholata, a nebudeme-li jako malá pacholata, že nevejdem do království nebeského. Nezávidte nám tedy toho našeho dětinského volání k Matce Boží. My chceme, aby Matička dobrá o nás věděla, aby se nás ujala, abychom nezahynuli časně i věčně.«

»A což vy katolíci skutečně věříte, že Matka Páně o vás ví a že vám pomůže?« prohodil s úsměvem dvojctihodný pán.

»Nemusím snad dokazovati,« odvětila stařenka, »že Pán Ježíš jest Prostředníkem naším; vždyť jsme to slyšeli z úst samého dvojctihodného pána. Ale spolu také třeba věděti, že Maria Panna jest Prostřednicí naší, anať nejenom Pána Ježíše porodila, nýbrž s Ním zároveň až do posledního vzdechnutí trpěla. A může-li býti Matce Kristově lhostejno, jak se nám daří, kteří jsme vykoupeni krví Syna jejího? A může-li Pán Ježíš dopustiti, aby Matka jeho nevěděla, jak se vede dětem jejím na zemi, když ji před smrtí učinil Matkou naší? Vždyť již zde na zemi nebyl jí lhostejným nedostatek snoubenců v Káni galilejské. A přece nebylo vína nutně třeba. Mohli se hosté rozejíti domů. A přece Matka Páně prosila za snoubence a vyprosila jim dostatek nejlepšího vína. Maria Panna byla příčinou, že Pán Ježíš proměnil vodu ve víno. A hle, jenom tam, kde se ctí Matka Páně, jenom tam, totiž v Církvi katolické udržela se po všecky časy víra, že i nyní mění se chléb v Tělo a víno v krev Páně, kdežto tam, kde není úcty Marianské, není ani víry ve skutečnou přítomnost Kristovu ve svátosti oltářní. A netřeba se tomu diviti, že tam, kde se praví o Panně Marii, že jest obyčejnou ženou, že tam svátostná spůsob chleba a vína jest pouhým chlebem

a vínem. Tak že když přijde protestant do modlitebny, nemusí ani hlavy obnažiti, jak vypravuje jistý cestovatel, jenž v Německu v kraji protestantském vkročil jako katolík do protestantského chrámu a po způsobu katolickém smekl. Ihned pravil mu kostelník: »Pane, dejte na hlavu, jest zde chladno.« Ano, chladno jest v té církvi, v níž nehřeje plamen lásky Kristovy ve svátosti oltářní, v níž nehřeje ani láska Matěře Boží, Panny Marie. Tázal se jednou protestant katolíka: proč že my katolíci jsme často tak nad míru veselí, kdežto protestantům jakés zádumčivosti ani jejich nejlepší přítel upříti nemůže. A víte-li, co katolík odpověděl: My máme v rodině katolické Církve Matku, Marii Pannu, která nás miluje, za nás se přimlouvá, nás chrání a opatruje, naše potřeby zná, nám mileráda pomáhá, jakž bychom tedy neměli býti veseli? U vás jest jinak. Vám tato Matka dobrá a laskavá zemřela, protože Martin Lutr svým novým učením úctu Marianskou pochoval, a proto jste rodinou bez matky. A jak dětem se daří, které matky nemají, toho netřeba doličovati.«

»Nad to my katolíci z návodu Církve svaté, již dal Pán Ježíš dar neomylnosti, již 19 set let voláme: Pros za nás hříšné nyní i v hodinu smrti naší. Voláme-li nadarmo, to není věcí naší, to ať si zodpoví Církev svatá u svého zakladatele Ježíše Krista. Známo tolikéž, že Pán Ježíš při na nebe vstoupení ne hned vzal Matku svou

k sobě do nebe. Proč ji nechal na zemi? Byliť apoštolé po odchodu Kristovu jako sirotci a proto jim ponechal aspoň Matku, když sám jako Otec viditelně s nimi na zemi obcovati nemohl. Ponechal jim Matku svou, aby modlitbou vyprosila jim potřebné síly k šíření království Kristova na zemi.

Již o letnicích vidíme mocnou přímluvu Matky Páně. Po desíti dnech sestoupil Duch svatý, kdežto na příchod Kristův čekali národové čtyři tisíce let. Odkud to? Svaté evangelium dí, že modlila se s apoštolý Maria Panna. Pak byli apoštolé naučeni, kdežto Marii Pannu nazývá Církev svatá stolicí moudrosti. Ví se tolikéž o Matce Boží, že všechna slova Kristova zachovávala v srdci svém. Proto zajisté i apoštolé na mnohé věci ze života Páně se jí dotazovali, zvláště pak ti, kteří v evangeliu obraz života Kristova zde na zemi nám zanechali.«

•Jaká by to byla matka, která by nevěděla o dětech svých a která by jim nemohla pomoci? Zasluhovala by toho názvu matka? Co pak jest vlastní každé matce? Že musí milovati dítky své, že by s nimi srdce své rozdělila. Tak že i sám Bůh lásku svou k nám lidem přirovnává k lásce mateřské. A tu by ta jediná Matka nebeská neměla a nemohla nám lásky a přízně své prokazovati, protože o nás neví? Mám za to, že by sama Synu svému milému řekla: Synu můj, k čemu mi název matky, když povinností mateř-

ských k dětem svým konati nemohu? Když nemohu v nemoci jich uzdraviti, v soužení a zármutku potěšiti, v nehodě a neštěstí jim pomoci, v nebezpečenství jich ochrániti. Když Absolon, syn Davidův, od otce svého byl vzdálen, tu byla to matka Absolonova, která vyjednala nezdárnému synovi u krále milost, tak že mohl opět ku dvoru královskému se vrátiti. A takovou matkou jest nám i Panna Maria. Kdykoliv hříchem odvrátíme se od Boha, nehodni patřiti na velebnou tvář jeho, prosí za nás tak dlouho, až nám odpuštění vyjedná!«

»Ale podivno,« ozval se Loskot, »když ta Maria jest tak vznešená a mocná, proč ten zakladatel víry naší úctu Marianskou odstranil?«

»Milý sousede,« pokračovala stařenka Součková, »vy dobře znáte pořekadlo: Každé proč má své proto. A tudíž i Martin Luther měl dobré a závažné důvody, pro něž úctu Marianskou odstranil.

Maria jest a byla vždy Pannou. Také Martin Luther byl panicem, dokud byl knězem a mničem. Dokud panictví kněžské neporušené zachoval, dotud nejenom sám vroucně Rodičku Boží ctil, ale také posluchače své na kázání k úctě Marianské vyzýval. Na důkaz toho podotýkám, že první sbor protestantský v Basileji, jenž se konal roku 1534, mluví o čisté, věčné, neporušené Panně Marii.« Slovo věčná v pozdějším opisu již bylo vynecháno. Druhým sněmem Basilejským, konaným r. 1566 vynecháno

již i slovo čistá! A nemůžef také jinak býti, že duše čisté k přečisté Panně Boží Inou. Proto vidíme, jak děti nevinné a čisté milují obrázky Panny Marie, jak rády se modlívajjí zdrávas Maria, a jakou mají radost, když mohou vykonati pouf k Panně Marii. Tak i Luther nemohl nemilovati Matky Páně. Vždyť Luther konal výklad chvalozpěvu Marianského, jejž Matka Páně zpívala v domě Zachariáše a Alžběty, a jenž začíná slovy: Velebí duše má Hospodina, a zplesal duch můj v Bohu, Spasiteli mém. A v tomto výkladě neboli v kázání na Magnifikat má mezi jiným i slova tato: Tím, že stala se Maria Matkou Boží, tak veliké milosti se jí dostalo, že převyšuje vše, cokoliv člověk pomysliti může.«

»Jakmile však stal se stavu svému nevěrným a nad to i s Kateřinou Borůvou, jeptiškou, on kněz a řeholník, měl nedovolený poměr, z něhož vzešlo několik dítek, pak ovšem netřeba se tomu diviti, že se mu čistá a neporušená Matka Páně nelíbila, jelikož mu pohled každý na Matku Páně vytýkal jeho hříšný, nečistý a nedovolený poměr. Z té příčiny v novém učení Luthrově nebylo pro Pannu Marii nikde místa. Sám Luther Matky Páně již nectil, již zdrávas Maria se nemodlil, spolu pak souvěrcům svým radil, aby nevšímajíce si Marie Panny pouze k samému a jedinému Prostředníku Kristu se obraceli.«

»Vida, vida,« divil se Loskot, »toto jsem o Luthrovi jaktěživ ještě neslyšel. A divím se,

že náš dvojctihodný pán se Luthra oproti stařence Součkové nezastává. Výkladem stařenčiným svatozáře muže Božího u mne značně pobledla, a již jí nikdo neoštafíruje.«

»Leč Martin Luther.« pokračovala stařenka, »měl ještě jiný důvod, pro nějž úctu Marianskou v nové víře odstávil a zrušil. Onť ještě měl v dobré paměti výrok Církve Páně o Rodičce Boží, který zní, že ona všecka kacířstva vyhubila. A že učení Luthrovo bylo a jest kacířské, jelikož je odchylné od učení Kristova, to Luther dobře věděl a znal. Vždyť nejednou řekl: »Kdyby katolíci mše neměli, pak bych ji zavedl já.« Rovněž tak se vyjádřil i o soukromé zpovědi. Ano pravil: »Kdyby v Církvi Kristově nebyl papež, chtěl bych já býti papežem. Že pak dobře znal moc a sílu Matky Páně v potírání kacířů, proto se bál odporučiti svým věrným úctu Marianskou, dobře věda, že by učení novému brzo odzvonili hrany, kdyby se protestanté modlili zdrávas Maria a kdyby Rodičku Boží uctívali.«

»Ale co pak na to odpovíte,« vyzvídal dvojctihodný pán, »když vám připomenu, že v modlitbě: Zdrávas Královno, nazývate Marii Pannu životem, nadějí, a sladkostí? Není-li to snižování Pána Ježíše, který praví: Já jsem život, který jediný jest nadějí a sladkostí naší.«

»Ach, myslím, že náš dvojctihodný pán ani z tohoto boje vítězem nevyjde,« šeptal Loskot sousedovi Vránovi, který také byl protestantem.

»Zovemeť my katolíci Marii Pannu právem: životem naším a sice z té příčiny, že Panna Maria dala život Pánu Ježíši. Ze života Marie Panny vzešel nám život nový, jímž jest Pán Ježíš. My tedy, zoveme-li Marii Pannu životem, slavíme nejen Matku Páně, nýbrž i Syna této Matky Pána Ježíše, z níž ráčil život vzíti, tak že život Ježíšův podmíněn životem Marie Panny, a Maria Panna jest životem života Kristova. My katolíci věříme, že Kristus jest nádeje naše, ale nicméně doufáme i v Matku Syna Božího a sice z té příčiny, že ona sama praví: Já jsem matka krásného milování a svaté nádeje. Ano i svatý Bernard napomíná nás, abychom, bojíme-li se hrozného a uraženého spravedlnosti Boží, utíkali se k Marii Panně, která jest nádeje naše. Proč pak děti více lnou k matce nežli k otci? Protože otec jest přísnější, matka pak laskavější. Není tedy divu, že všichni svatí a vyvolení Boží byli vroucími ctiteli Matky Páně. Již zajisté svatí apoštolové naši Cyrill a Methoděj vroucně ctili Marii Pannu, proto také první chrám Páně na Velehradě k její cti zasvětili. Símě úcty a lásky Marianské zaseli do srdce sv. Ludmily a manžela jejího Bořivoje, kteréžto símě zaseto byvši v Čechách, ujalo se ve sv. Václavu, ve sv. Vojtěchu, ve sv. Prokopu, ve sv. Janu Nepomuckém, který, aby v boji za tajemství zpovědní neklesl, putoval do Staré Boleslavi, by tam u Rodičky Boží potřebné síly si vyprosil. Byla tedy Matka

Páně Matkou sv. naděje všem svatým a vyvoleným Božím a jest dosud Maria Panna kotvou sv. naděje nám všem, na moři tohoto života plouvoucím.«

»Že pak Církev svatá nazývá Marii Pannu naší sladkostí, i to není bez příčiny. Nebyloť kromě Ježíše nikoho na zemi, jenž by byl kalich hořkosti až na dno tak vyprázdnil jako Maria Panna. Již zajisté po početí Syna Božího hořkostí byla naplněna, vidouc sv. Josefa, jenž si nemohl nikterak tajemství vysvětliti, které na snoubence své pozoroval. Kdo vypíše žal Matky Boží, když v Betlemě cítila, že se naplnili dnové, aby porodila Spasitele světa, a nikde nebylo místočka pro Syna Božího. Meč bolesti pronikl Srdce její při slovech Simeonových, když Ježíše obětovala v chrámě. A nebylo třeba dlouho čekati, neboť Herodes již se strojil, aby zavraždil dítě. Kdo vypíše útrapy, jež nesla svatá rodina cestou do Egypta i v Egyptě samém, povážíme-li, že Egyptané byli nepřátelé Židů. Žal nový pocítila, když dvanáctiletého Ježíše ztratila v chrámě. Sama praví, že s bolestí hledala Syna svého. Jaké bylo loučení, když Ježíš v třiceti letech odebral se na poušť, aby se 40 dní a nocí postil. A povážíme-li krutá muka, jež Maria v čas utrpení Syna svého ucítila, pak nahlédneme, že vším právem volá Matka Páně: Vy všickni, kteří jdete mimo, pohleďte a vizte, je-li bolest, jako bolest má.«

»Ta tedy Panna blahoslavená, která z kalicha trpkosti pila, může právem slouti sladkostí, jednak, že trpkosti pozemské proměnily se jí v lahodu a sladkost nebeskou, jednak také, že může a chce dětem svým a ctitelům věrným trpkosti tohoto života osladiti. A není zajisté nikoho mezi námi, kdo by si byl častěji v životě nezaplakal.«

»Ale já myslím,« ozval se soused Vrána, »že vy stařenko jste asi neplakala. Vždyť kdykoliv vás vidím, jest tvář vaše usměvavá, a pak nadarmo se neříkává: Což u Součků, tam jest všeho. Těm Pán Bůh žehná. Těm se daří.«

»Ano jsem povinna díkem Pánu Bohu i Matce Boží, že jsme nikdy nouze nepocítili,« odpovídala stařenka, »ale nejednou jsem si také zaplakala.«

»Ale stařenko,« navazoval dvojctihoduý pán nit přetržené rozmluvy, »toho přece neupřete, že tu úctu Marii prokazují většinou prostí a neučení lidé, kdežto vzdělaný člověk nemodlí se klekání, nechodí na poutě, nemodlí se růženec, a nejde o svátcích Marianských do kostela.«

»Nyní konečně vzal náš dvojctihodný pán stařenku na mušku,« mínil Loskot, který už předem se těšil, že strana jejich také jednou vyhrá. Leč soused protější, Veverka, tak pološeptem prohodil: Na stařenku Součkovu si musí přivstati, tu v kožichu do vody nevženete.

»Milý pane,« odpověděla stařenka, »zajisté znáte výrok sv. Pavla, že co prosté a neučené

jest u. světa, to vyvolil Bůh, aby zahanbil mou-
drost a vznešenost lidskou. Komu by kdy bylo
napadlo, že křížem vykoupí Kristus pokolení lid-
ské, když přece byl kříž Židům pohoršením a
pohanům bláznovstvím. Kdo by byl řekl, že Pán
Ježíš za své nástupce zde na zemi vyvolí dvanáct
prostých a neučených rybářů, když přece měl
na výběr mezi učenými zákonníky a farisey. Kdo
by byl povážil, že chudou dceru Davidovu vy-
volí za Matku svou, kdežto dle rozumu lidského
by slušelo mateřství tak vznešené a důstojné
spíše některé dceři římského císaře tehdejšího
Augusta. Vidíme tu, že myšlenky a úradky Páně
jsou jiné, nežli úradky lidské. A že jako nebe
vzdáleno a vyvýšeno jest nad zemí, tak vyvý-
šeny jsou myšlenky božské nad myšlenky lidské.
Proto netřeba se tomu diviti, že Pán prosté a ne-
učené vyvolil, aby zahanbil mudrce a učence,
a že i Matka Páně mezi prostým a neučeným
lidem zvolila sídlo své.«

»Avšak na druhé straně třeba také podot-
knouti, že i nejvyšší a nejvznešenější uctil Marii
Pannu. A kdo jest Nejvyšší? Mám za to, že Otec
nebeský. A jak sv. evangelium zřejmě svědčí:
Poslal Otec nebeský k Panně Marii vyslance svého.
Ctil Marii Pannu i jednorozený Syn Boží, an jí
byl zde na zemi poddán, přijímaje od ní rozkazy.
Poctil Matku Páně i Duch svatý, an ji divně
plodnou učinil. Poctil Marii Pannu i posel nebeský,
archanděl Gabriel, jenž se před ní uklonil, uzná-

vaje v ní svou paní a královnu. Kdo sečte všechny otce a učitele církevní, kteří chvály Marianské hlásali hned od počátku křesťanství!

Tak praví sv. Augustin: »Tělo Kristovo jest tělem Marie Panny. Onať jest Matkou pravého Těla Kristova, proto také zároveň i Matkou jeho Těla mystického, totiž Církve, kteráž se šíří vždy více a více od století ku století, veliká a svatá rodina Boží pod ochranným pláštěm Matky Páně, kteráž šíří stany své vždy dál a dále, aby nové syny a dcery Choti svému získala. Všecky milosti, které Bůh rozdal od té chvíle, v níž Slovo tělem učiněno, Marii Panně uštědřil, ony jsou její pýchou, její radostí a útěchou, jichž došla bolestmi mateřství svého pod křížem, a kteréž jí byly dány před i po porodu Kristovu.«

A tak bych mohl uváděti výroky sv. Jeronýma, Cyrilla jerusalemského, Jana Zlatoústého, Ambrože, Řehoře a jiných nepočetných. Ale největší slávy došla Maria Panna tím, že ve snešení apoštolském vedle otcovství Božího, projádřeného druhým článkem víry: v Jesu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, hned následuje mateřství Matky Páně slovy: Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny. A pro toto Mateřství předivné jest Maria Panna úcty hodnou nejenom prostým, nýbrž i vznešeným. Kdokoliv byl v Mariacelli, a viděl tam chrámový poklad, podiví se drahocenným darům, jež donesli Matce Páně císařové a císařovny rakouské i ostatní vzne-

šení členové panovnického rodu našeho. Také naše poutní místa Marianská v Čechách a na Moravě mohou se vykázati drahocennými kostelními rouchy, jež pracovaly ruce našich nejprvnějších a nejbohatších rodů šlechtických. Paní urozené a vznešené pokládaly si za čest, mohly-li svatební roucho své zaměnit v ornát, který věnovaly poutnímu místu Marianskému. Hostýn a Velehrad na Moravě, Stará Boleslav a Svatá Hora u Příbrami mohou vypravovati o darech těchto. Nad to nejslavnější básníci opěvovali Matku Páně. Nejslavnější kazatelé hlásali a dosud hlásají chvály její ve chrámech, nejslavnější sochaři a malíři i dlátem i štětcem velebili a slavili Matku Páně a slaví dosud. A co se týká národa našeho československého, tu neznám národa druhého, který by měl tak četné, krásné a velebné písně Marianské. Není příbytku v Čechách a na Moravě, sebe chudšího, v němž by nevisel obraz Matky Páně. A kdo sečte ty stromy vedle cest, na nichž zavěšen Marianský obrázek. A o slavnostech Marianských ať nahlédne někdo do chrámu katolického, a srdce mu zaplesá radostí, když spatří hlavu na hlavě a když při mši svaté rozezvučí se chrámem velebný chorál Marianský: Tisíckrát pozdravujeme Tebe, anebo Vzpomeň o královno milá. V té chvíli i ta babička stará nemůže odolati vábivému kouzlu Marianské písně, a připojuje hlas svůjku zvonivým hláskům té mládeže, a oslavuje Matku Páně. A když kněz s kazatelny

ohlásí pouť na blízké místo Marianské, co tu radosti, jak ta drobotina škemrá: Maminko, prosím vás, já také letos půjdu k Panence Marii. A když matka vymlouvá, že cesta daleká, tu nic neprospívá, prosebník nedá pokoje, neustává tak dlouho, až matka povolí. Žádný nechce zůstatí pozadu v úctě Panny Marie. Důkaz to, že úcta Marianská u nás katolíků je povšechná.«

»Vida, vida,« bědoval Loskot, »náš dvojctihodný pán zase pohořel. A já se přiznám, kdyby stařenka Součková v našem kostele vystoupila na kazatelnu, a začala takhle mluvit o Matce Kristově, že by do polovice kázání pro úctu Marianskou získala naše děvčata a ženy, a než by řekla amen, snad by ne jeden Pavel mezi posluchači stal se Šavlem. Já sám bych se na nějakou tu pouť vypravil.«

»Ale stařenko, jestli pak aspoň to připustíte, že někteří z katolíků výše staví Pannu Marii, nežli Pána Ježíše,« připomínal soused Veverka.

»Ti katoličtí křesťané, kteří pilně chodili do školy a výkladu náboženskému pozorně naslouchali, nemohou tak učiniti, jelikož se jim vykládá, jaký veliký rozdíl jest mezi Tvůrcem a tvorem, a byť tímto tvorem byla i Maria Panna, jasná jako slunce, krásná jako měsíc, bílá jako sníh. Vždyť i v našich modlitbách církevních, v litaních jest rozdíl ten označen. Kolikrátkoliv v litaních voláme k Bohu, říkáme: smiluj se nad námi. Jakmile však jmenujeme Marii Pannu, tu již ne-

pravíme: smiluj se nad námi, nýbrž oroduj za nás. A tímto slůvkem označen rozdíl mezi Bohem a Marií Pannou. Bůh jest nám zřídlem smilování a milosrdenství, Maria Panna zřídlem přímluvy a prosby. Proto o Pánu Bohu pravíme, že jest všemohoucí, ale o Panně Marii pravíme pouze, že jest velmohoucí. Může velmi mnoho, ale všecko nemůže.*

Krásně rozdíl ten označil slovutný kazatel řádu Františkánského Berthold Řezenský, jenž žil ve středověku. Praví v jednom kázání, které konal o svátku Marianském: Kdyby bylo možno, že by naše milá a svatá Panna Maria zjevila se nyní na krásné louce u tohoto chrámu Páně, a já byl bych hoden na tu nebeskou Matku patřiti — a vy víte dobře, že bych ji velmi rád spatřil, a jak pevně mám za to i vy byste ji rádi viděli — a já bych byl již na cestě, abych se na Matičku Boží podíval, v tom by pak šel okolo kněz s nejsvětější svátostí oltářní k nemocnému, aby mu podal Tělo Páně, tak bych se nejprve obrátil ku knězi, jenž nese Tělo Boží, a dříve bych padl před ním na kolena a pak teprve bych se poklonil milé Matičce Boží. Ač bych Matku Páně rád viděl, jelikož jsem jí ještě nikdy neviděl, přece bych prvé povinnou úctu vzdal Kristu Pánu, ač každodenně Pána Ježíše při mši svaté vidím. Jakož nepatrný jest paprsek sluneční, procházející uchem jehelným oproti bohatosti paprsků slunečních, které ozařují vesmír, tak malá a ne-

patrná jest svatost celého dvorstva nebeského i Matky Páně, přirovnáme-li ji Bohu, jenž jest pouhá svatost.«

»Kdo by to byl řekl,« prohodil Loskot, »že v tom temném středověku, jemuž nynější vzdělanci nemohou přijíti na jméno, takoví slovutní kazatelé byli u těch kaceřovaných klášterníků.«

»Víte-li sousede,« prohodila Stařenka Součková, »proč se středověk zove obyčejně temným?«

»I můj Bože,« přiznal se Loskot, »jakž bych to mohl věděti? Já pouze vím, že středověk byl, a že noviny nazývají jej temným.«

»Temným nazývají noviny středověk z té příčiny, že nemohou středověku pochopiti, že mu nemohou porozuměti, a že se naň dívají brejlemi, které jim lecjaký nedouk pověsil na nos. Středověk byl mužným věkem pokolení lidského. Ve středověku bylo vše, cokoliv lidé podnikali a konali — velikolepé a nedostižitelné, ať to bylo ve službě dobrého anebo zlého. Nynější věk náš jest známkou stárnoucí společnosti lidské, která není s to pochopiti ducha, jímž středověk byl ovládán.«

Po těchto slovech obrátil se soused Vrbík, také protestant ke stařence a pravil: »Stařenko, mám pro vás ještě otázku, ale bojím se, abych vás otázkou tou nepohněval.«

»Proč pak byste mne pohněval,« těšila tázatele stařenka. »Umím-li dáti odpověď na otázku, dám ji. Neumím-li, nic se nestydím říci: V této věci nejsem doma, to se musíte obrátiti k někomu jinému, kdo je v těch věcech zběhlejší, nežli já.«

»Když se modlíme třetí článek víry,« pokračoval Vrbík, »říkáme: Jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny. A tu mi tak někdy napadne, že jest to proti rozumu, aby mohla býti spolu pannou.«

»Sousedě milý,« poučovala stařenka, »nedobře jste se vyjádřil. Učení toto není proti rozumu, nýbrž jest nad rozum náš. Co mi lidé hned nechápeme, nemusí býti hned proti rozumu, ale může býti nad rozum náš. Na příklad kdo nám vysvětlí, jak na vinici z tétož půdy rostou hrozny bílé a hrozny červené, ač stejnou mají půdu, stejnou rosu nebeskou, stejný paprslek slunečný. Anebo kdo nám vysvětlí, jak v obilném zrně, ve slupce, kde jest pouze trochu mouky, může býti ukryt kořen, stéblo, klas, květ a zrně. Anebo kdo nám vysvětlí, že tatáž země plodí byliny hojivé a byliny jedovaté. Kdo pochopí co jest zvuk, co hlas, co vůně, co vítr. A tak má se to i s otázkou vaší. Ale nicméně pokusili se učenci zbožní o případné aspoň vysvětlení. Toto pak dali následujícím způsobem.

První člověk Adam povstal bez muže a bez ženy, ač nyní člověk povstává z muže a ze ženy. Druhý člověk Eva povstal z muže bez ženy, byla totiž Eva učiněna z boku Adamova. Není tedy u Boha věci nemožnou, aby člověk povstal také ze ženy bez muže. A tímto způsobem narodil se Pán náš Ježíš Kristus. Ostatně nesmíme zapomínati, že třetí článek víry dí: Jenž se počal z Ducha

svatého. A o Duchu svatém vypravuje Písmo svaté, že hned na počátku stvoření vznášel se nad vodami, že vše pořádal, a že Duchem svatým nebesa i země učiněna i veškera krása a moc jejich.«

»Toť jsem vám stařenko za ten váš výklad velmi vděčen, úplně mne upokojil, a nikdy již nebudu hloubati o tom, co jest nad můj rozum.«

Po slovech těchto přistoupil k stařence otec nevěstin, a pravil:

»Vidíte stařenko, jak jsme si pěkně pobesedovali, a jak jste vy nás pěkně poučila. Jsme vám za to k nemalým díkům zavázáni. A já doufám, že i ta Matka Páně nezůstane vám dlužnicí za to, že jste se její cti tak rozhodně zastala.«

Na to ozval se pan hejtman, a pravil: »Nikdy bych byl nehledal ve stařence takových šikovných nápadů, ale čeká na ni ještě jedna šarvátka, která se týká svátosti, jižto snoubenci právě dnes přijali. Rádi bychom totiž slyšeli od stařenky její úsudek o tom, že má býti zákonem dovolená rozluka manželská, anebo jak Dr. Soukup někdy v Praze pěkně pověděl touhu socialistů, jichž jest předákem, aby se umožnilo nové manželství těm, kteří uzavřeli sňatek manželský ne z lásky, nýbrž pouze pro peníze anebo pro krásu anebo proto, že již byli nuceni ve stav manželský vstoupiti, aby hanbu před světem přikryli.«

»Já myslím,« podotkl pan sudí, »že ti, kteří nemohou se dočkati rozluky, nemohli se ani dočkati chvíle až budou spojeni. Láska jejich byla moc prudká, byla jako oheň ze slámy, nehřála dlouho, a proto by mohli státi se buď Židy anebo jinověrci anebo beznáboženskými, a pak mohou se zase rozejíti, ač ovšem v nové manželství vstoupiti nemohou, jelikož nejenom církevní, nýbrž i státní zákony uznávají nerozlučnost svazku manželského.«

Ženich ujal se slova a pravil: »Nejhůře bude panu hejtmanovi, bude-li rozluka uzákoněna.«

»A proč?« tázal se pan hejtman udiven. »Nevím věru příčiny, pro kterou by mi bylo zle, půjdou-li manželé od sebe.«

»Inu, přestane pak civilní manželství,« mínil ženich. »A nebudou-li na okresním hejtmanství snoubenci slibovati si věrnost manželskou, pak nebude míti pan hejtman ani žádné štoly.«

Se smíchem pravil pan hejtman: »To mi věru nenapadlo, že se tu jedná o zkrácení mých mimořádných příjmů, ale byly tak nepatrné, že ztráty té rád oželím. Pokaždé, kdykoliv párek nějaký civilní vešel do mé kanceláře, díval jsem se oknem ven, abych se nemusil dáti do smíchu. Připadalof mi to prapodivné, že bez rochety, bez štoly, bez biretu a bez agendy mám snoubence oddávati. Obřad žádný není předepsán, modlitba také žádná, žádné požehnání, a dle toho také takové manželství vypadalo,«

»Za to nyní, bude-li rozluka uzákoněna,« mínil ženich, »budeme my u okresního soudu šťastni a blaženi. Každý takový povedený párek dostaví se k nám, a tu bude třeba vyslyšení, zakládání protokolu, uvažování, jsou-li příčiny skutečně zákonné. Tak pokus smíření, domluva sporným stranám, odložení sporu na další dobu, v níž snad sporné strany se shodnou. A tak k rozepřím soudním přirostou nám i rozepře manželské.«

»Nejlepší pečenku,« mínil soused Vrbík, «budou míti páni advokáti z toho nového manželského práva.«

»A jak to,« tázal se soused Kudrna. »Co pak advokáti budou míti s rozvaděnými manžely také práci?«

»A jakou k tomu,« dotvrzoval soused Vrbík. »Vždyť přece sousede víte, že ženich i nevěsta donášejí věno. Při rozluce půjde o to, aby se také věno manželovo a manželčino rozdělilo. V dobrotě se nerozdělí, bude třeba advokáta. Muž si vezme advokáta, a žena také nebude bez něho. A budou tak dlouho advokátovati, až nezbude pro muže i pro ženu nic k dalšímu dělení.«

»Nyní tomu teprve rozumím,« vmisil se do řeči kmotr Štovík, proč před nedávnem v Praze měli páni advokáti schůzi, na níž se radili, jak by bylo lze domoci se rozluky manželské. Byli prý na schůzi i advokáti z venkova, a ti po skončené

schůzi slibovali, že se o to přičiní, aby ruch pro reformu zákona manželského na venku ne-
utuchl.«

»Jenom aby stav manželský nezreformovali tak, jak jej zreformoval Martin Lutr,« ozvala se stařenka Součková.

»A jak pak tedy ten stav manželský zreformoval?« vskočil stařence do řeči Loskot.

»Až do Lutra byl stav manželský svátostí, avšak jakmile Lutr s Kateřinou Borovou z klášteřa utekl a s ní žil, tu již lidé podivně smýšleli o svátosti stavu manželského. Kněze a jeptišku viděti v souložnictví, jaký pojem mohli pak míti o svátosti stavu manželského. K tomu pak četli výrok Luthrův, kterým dával mužům radu: nechce-li ti býti manželka po vůli, použij a přivolej si děvku. Tak mluvil ten, jenž kdysi kázal nerozlučnost stavu manželského.«

»Inu takové divoké manželství, bylo-li skutečně mezi Lutrem a Kateřinou Borovou,« připomenul soused Karásek, »nemohlo nikterak svátosti stavu manželského přidati.«

»Vždyť i sám Jindřich VIII., král anglický opřel se naukám Lutherovým, a hájil učení katolické oproti němu,« dokládala stařenka Součková.

»Jenom že posléze,« připomenul ženich, »byl týž Jindřich největším odpůrcem Církve, ano odporem svým odtrhl od Církve celou anglickou říši.«

»A kdy pak se stal Jinřich VIII. z obhájce zuřivým odpůrcem Církvě,« připomenula stařenka. »Já mám za to, že teprv tehda, když se mu zalíbila dvorní dáma Anna Bolenová, a když k vůli ní chtěl zapuditi svou řádnou manželku, aby na nějakou chvíli užíval dvorní dámy, a pak ji zase zavrhl.«

»Tak tedy vlastně rozluka manželská nastala tehda,« mínil soused Vrbík, »když Lutr rozloučil se s klášteřem, a sloučil se s Kačenkou Borovou.«

»Tak jest sousede,« připomenul otec nevěstin, »a nebyti toho spojení, nebylo by ani manželského rozloučení. A ač Lutr sám s Kačenkou Borovou snášel slasti a strasti vezdejšího života, a v poslední době, kdy oddal se nemírnému pití, nejednou byl od Kačenky řádně vypeskovan, nicméně kurfiřtovi Hessenskému dovolil, že může tolikráte se rozloučiti, kolikrátkoliv toho bude třeba.«

»A proč právě jemu dovolil rozluku?« tázal se udiven Loskot.

»Nadarmo se neříká, že každé proč má své proto«, odpověděla stařenka Součková. Bylť kurfiřt Hessenský zvláštním šířitelem, ochráncem a obhájcem nového učení, a proto musil Lutr mu dovoliti, co jiným dovoleno nebylo. Ač na papeže oheň a síru svolával, nicméně v Církvě své byl nad papežem; neboť čeho ani papež ani nejmocnějšímu císaři dovoliti nemůže, rozluku platného

manželství, to Lutr šmahem povoloval, aniž by byl žadatel musí uvést důvody a příčiny.«

»Snadno uváděti příčiny a důvody,« mýnil soused Karásek, »kde důvody jsou, ale uváděti důvody, kde jich vůbec není, to jest věcí velmi choullostivou.«

»Ostatně, já nevím,« mýnil soused Vrbík, k čemu nám něco strkají čeho nechceme, proč nám něco vnucují, oč se neprosíme. Jest na nás, abychom rozhodně řekli: My vám o váš dar nestojíme. My volíme a posíláme poslance na říšský a zemský sněm, aby se radili o blahu říše a země, ale nevolíme jich, aby tam rozvrátili náš rodinný život, aby manželky naše snížili na nevěstky, a aby dítky naše připravili o jejich živitele, a vydali je v šanc bídě a nouzi. Takli začne se oblažovati náš lid a národ, brzo spláčeme nad výdělkem. Radovati se bude pouze Žid. Až budou se po rozluce manželské prodávati pole, louky, lesy, zahrady, domy a dobytek, skoupí všecko žid, a bývalý hospodář bude pak u něho pohunkem.«

»Ano, pravdu máte sousede; dotvrzoval Vrbík, Žid má sice zákonem Mojžíšovým dovoleno, že může manželku svou propustiti, ale on neužívá práva toho, an dobře ví, že by tím národ jeho zeslábl a záhy přišel o veškeren statek. Jenom nás křesťany oblažuje touto praktikou, aby nás spíše zničil. Veškerí a slavní národové upadli a zmizeli z dějiště světového, jakmile nezachovávali posvátnost stavu manželského, a co my teprvé, jenž jsme národem tak nepatrným.«

»To jste dobře podotkl sousede«, pochvalovala stařenka Součková »Já jenom připomínám, že dle římského práva ne křesťanského, nýbrž pohanského, každá smlouva mohla býti zrušena, vyjma smlouvu manželskou. A proč orlové římsští rozlétli se po celém tehdejším světě, aby panství římskému podmanili širý svět? Protože matky římské střežily domácí krb jako zřítelnici oka svého. Matky římské plodily syny, kteří byli chloubou národa římského.«

»Ale některým mužům a některým ženám by snad rozluka přece posloužila,« mínil souseď Karásek.

»A kterým pak«, ozvala se stařenka Součková, »smím-li se tak ptáti.«

»Mám za to, že těm, kteří ve stavu manželském hledali ráj, a našli tam peklo,« odpověděl Karásek.

»A kdopak jest sousede příčinou, že přemnozí manželé nenalezli ve stavu manželském toho, co tam hledali? Nejsou-li tím vinni sami?«

»To máte svatou pravdu«, dotvrzoval Karásek.

»Snad když po rozluce muž si vezme ženu jinou, a žena muže jiného, snad v tom druhém manželství budou šťastnější?« tázala se stařenka.

»Já naopak myslím, že za nedlouho bude ten i ta viděti na nové manželce, a novém manželi nové chyby, a že se mu za krátko zase znelíbí, a opět bude vybírat, kdo by kříž a jeho manželské nesl.

Zapomínajíť, že má-li jho manželské býti lehké a sladké, oba manželé musí jho to nésti.«

»Velikou útěchu z rozluky by asi měl tuhle kolář Zavadiľ«, ozval se Karásek,

»A pro jakou příčinu asi«, dotazoval se soused Vrbík.

»Víte zajisté všickni«, pokračoval Karásek, »že velké lásky mezi nimi není, a že se ustavičně hašteří. Řekne-li on ano, můžete býti jist, že kolářka řekne ne. I otázal jsem se ho jednou, zdali v těch letech, v nichž spolu žijí, byli také jedné mysli. Pravil mi, že se tak skutečně jednou stalo. A na mou další otázku, kdy to bylo, odpověděl: »Víte sousede, tehda, když nám hořel barák nad hlavou. Tehda jsme byli sjednoceni, oba jsme se cpali zároveň dveřmi ven.«

Srdečný smích hostů byl odměnou toho povedeného vtipu.

Ihned také ozval se kupec Zástěra a pravil: »Já mám za to, že by i ti manželé rádi šli od sebe, kteří v manželském stavu užívají samých radostí, jako na příklad krejčí Žemlička.«

»To bych neřekl«, ozval se Loskot, »vždyť dobře vím, že jsou stále na štíru.«

»Podivno«, pokračoval Zástěra, »když jsem se já onehdy Žemličkové v krámě tázal, jak se v tom stavu manželském má, odpověděla, že žije v samé radosti, jak ona tak i muž její.«

»Inu, to vás pořádně napálila«, pokračoval Loskot, »rád bych i já viděl, jaké ty radosti jsou.«

»Nu vizte, také já jsem nemohl té lásky manželské hned vyzkoumati, a proto jsem se tázal, jakých radostí užívají. A na to mi Ženličková odpověděla. Házíme po sobě, když nás napadne zlost, tím, co v ruce máme. Trefím-li já muže, mám z toho radost, trefí-li on zase mne, pak se raduje on. A tak jsme živi v samých radostech.«

Nový, upřímný smích byl odměnou za povedené líčení slasti a radostí manželských.

»Škoda, že rozluky nemůže již použití soused Krčmář, jemuž se manželka v řece utopila«, prohodil soused Vrbík.

»A což ten by snad také byl rozluky využítkoval?« tázal se zvědavě Karásek.

»Jak by ne,« odpověděl Vrbík. »Když na loďce plul, aby vyhledal mrtvolu ženinu, plul proti proudu. Já jsem stál na břehu, a vida, že pluje proti proudu, pravil jsem, to musíte sousede plouti po proudu, jinak mrtvoly nevylovíte. A víte-li, co mi odpověděl: O neznáte sousede mé ženy, ta mi vždy odporovala, vždy byla proti mně. Já vím, že i po smrti tělo její pluje proti proudu.«

»No, to je povedené,« pravili hosté se srdečným smíchem.

»Ač výjevy tyto a výklady zdají se a jsou směšné, nicméně jest v nich, zvláště v tom posledním utajená hluboká pravda, které by si měli povšimnouti ti, kteří chtějí oblažiti lidstvo rozlukou manželskou,« ozvala se stařenka Součková.

»A jaké to pravdy jsou tam utajeny?« tázal se dvojitíhodný pán.

»Pravdy nezvratné, že i v reformovaném manželství zůstává muž mužem a žena ženou, že nestanou se z nich andělé, a že jsou oba podrobeni chybám a křehkostem, a že jim nezbývá, leč naplniti napomenutí sv. Pavla: Jeden druhého břemena trpělivě neste, a tak naplníte rozkaz Kristův.«

»Ono řekne se: jeden druhého břemena neste,« ozval se soused Vrbík, »ale když ono v některém stavu to břemeno jest tak těžké, že by mu snadno člověk podlehl.«

»Právě proto ustanovil Bůh stav manželský jako svátost, kteroužto dává manželům potřebné milosti, aby ve stavu manželském bohabojně živi byli, a dítky své křesťansky vychovávali,« podotkla stařenka Součková.

»Pravdu máte, stařenko,« přisvědčoval p. sudí, »neboť my u soudu nejlépe poznáváme, kam vede nesvár mezi manžely, jaké jsou následky nekřesťanské výchovy dítek. Ze sta zločinců mělo jich devadesát devět nedobře vychování.«

»Proto nezbývá nic jiného,« pokračovala stařenka, »leč aby manželství zůstalo svazkem nerozvížitelným, jinak neřestem všeho druhu dvěře dokořán budou otevřeny.«

»Jestliže nyní, dokud trvá nerozlučnost sňatku manželského,« podotkl p. hejtman, »uzavírají se často sňatky ne z lásky, nýbrž z lehkomyšlnosti,

což teprvé, kdyby rozluka manželská byla uzákoněna.«

»A kdo pak ostatně po té rozluce manželské touží?« ptala se stařenka Součková. 'Jest to snad ten udřený, upracovaný lid? Mám za to, že nikoliv. Ti, kteří touží po rozluce jsou, kteří celý den tráví v nečinnosti, kteří pohár rozkoší a radovánek světských vyprázdňují až na dno. Jim by rozluka manželská byla jakousi milou variací neboli změnou života.«

»Ano, tak jest,« přisvědčovali hosté.

»Nyní mi budiž dovoleno předložit otázku,« ozval se p. hejtman. »Co se ženou rozloučenou. a co s dětmi, kteří nebudou míti buď otce nebo matky, ač obou ku zdárnému vychování dítek nezbytně třeba, jelikož přísnost otcovu musí mírniti laskavost a vlídnost matčina.«

»Ženy rozvedené by mohly býti u vojska markytánkami,« prohodil kdosi z hostů. »Mohly by býti živeny na státní útraty jako vojáci.«

To tě rozkošný nápad,« usmívali se hosté rolníci. »Ještě nemáme dosti daní a přirážek, ještě také budeme přirážky a berně odváděti na rozvedené ženy, aby žily životem rozkošným.«

»A kam s dětmi?« prohodil p. sudí.

»Kam s dětmi?« opáčil otázku tuto Karásek. Dle mého náhledu mohlo by se nastavěti nových kasáren, a mohly by se tam cvičiti ve zbrani.«

»Myslím ve braní,« opravil tvrzení předešlé Loskot.

A všickni se srdečným smíchem Loskotovi přizvukovali.

»A na čí pak náklad se budou ty nové kasárny stavěti?« ozval se kupec Zástěra.

»Inu, vleze nám to sedlákům zase za nehty. Jest nás ve státě nejvíce. Dobře se nám vede, tak abycnom moc nezbujněli a nevyhazovali z kopejtka,« pravil Vrbík.

»Ale jest v tom ještě háček,« ozval se Loskot. »Někteří z těch vojáků jsou tak nedospělí, že nemohou sami ani kalhot obléci, ba že chodí ještě v sukni. Kdo pak tyto malé vojáky bude cvičiti ve zbrani?«

»Těmto by se musily opatřiti chůvy,« mínil Karásek.

»A kdopak ty chůvy bude vydržovati a platiti?« tázali se hosté.

»Kdo je bude vydržovati?« prohodil soused Karásek.

»Já myslím, že jest to povinností státu.«

»A kdopak mu dá na to vydržování peníze?« tázal se Loskot.

»Jsme to zase my.«

»Vezmeme-li věc se strany jakékoliv, všude se nám naskytají překážky a nesnáze s rozlukou spojené, mnohem těžší a nesnesitelnější, nežli je máme při manželství nerozlučném,« mínil p. hejtmán. »Naříkají již nyní p. starostové, jak nesnadno se vybírají daně, což teprvé, až nová břemena nastanou s výchovou dětí z manželství rozloučených,

pro něž musí býti zbudovány příbytky, a jimž nutno držeti dozorce a dozorkyně, aby je odchovali.«

»Zdá se mi,« prohodila stařenka Součková, »že ti, kteří otrásají nerozlučností stavu manželského, počínají si právě tak moudře, jako kdyby někdo chtěl odvěké zákony, jimiž vesmír se řídí, spravovati a reformovati dle kusého rozumu lidského. Kdyby na příklad někdo začal rozumovati. Ta naše země již kolik tisíc let točí se kolem své osy. Jak pak je-li ta osa již hodně otřená a ošvechlaná, jaké z toho může býti neštěstí, kdyby z ní spadla. Ať tedy se v běhu svém několik tisíc let zastaví, a může zase slunce, které tolik tisíc let stojí, a má zajisté již hodně ztrnulé nohy, ať zase slunce se točí okolo země! A podzimek a zima také by nemusily býti. Ať jest stále jaro a leto, abychom aspoň dvakrát za rok mohly kliditi. A k čemu to, že dvě třetiny naší zeměkoule pokrývá voda, a jenom jedna třetina jest země. Jak pak, je-li ta země tou vodou již přes příliš rozmočená, a rozsype-li se nám, nebylo-li by lépe, aby nyní stáhla se na jednu třetinu a souše byly dvě třetiny. Přibýváť nás lidí ustavičně, kam se konečně vrhneme?«

»No to se vám stařenko porovnání povedlo,« přichvaloval ženich. »To by na zemi byl taký pořádek, jaký bude v rodinách, až řád manželský, Bohem samým stanovený, rozum lidský rozvrátí.«

»Ale něco dobrého přece také ta rozluka manželská má,« ozval se Karásek.

»Rád bych věděl, co dobrého může míti,« tázal se Vrbík.

»Že nejedna žena, která muže sužovala, nyní chová se k němu vlídněji, jelikož se bojí rozvodu,« poučoval Karásek.

»Pán Bůh s nebe patří na syny lidské, praví žalmista Páně,« ozvala se stařenka. »A pozoruje činy a skutky jejich. Raduje se, kdykoliv zákon Páně se zachovává. Ale nikterak nenutí synů lidských, že by musili zákon Páně zachovávat. Ponechává jim úplnou svobodu. I když se od Boha odvrátí, nechává jich, aby poznali, jak hořké a hořké jest odvrácení od Boha. Dopouští tak z té příčiny, aby si nerozuměli a opět k Bohu se navrátili. Tam, kde rozluka manželská jest již zavedena, tam kde ovoce rozluky manželské požili, tam s hrůzou patří na rozvrat v rodinách, tam již volají, aby zákon světský naléhal na zachování zákona Božího. A tak snad i u nás teprve po trpkých zkušenostech poznáme, že Hospodin v nebi směje se těm, kteří si troufají hýbati zákony, jež Bůh dal od věků lidem, a dal je pouze proto, aby lidé jich zachováním byli šťastni a blaženi časně i věčně.

»V manželství nerozlučném,« mínil p. hejtman, »jaksi nesrovnalosti, příkrosti, hrany se časem ohladí a ztratí, jelikož oba manželé vědí: nemůžeme jíti od sebe, tedy trpme a nesme společně to jho, které jsme sami dobrovolně na šíji svou vložili. V manželství nerozlučném také lépe se

daří výchova dětí. Jsou dítky různého pohlaví. Žijí společně, starší napomíná mladšího, vytkne mu chyby a zlozvyky. A vychová-li otec a matka nejstarší dítko řádně, pak jest toto jaksi učitelem všech mladších bratří a sester. Tytoť jsou výhody neocenitelné, jež jsou na nerozlučný svazek manželský připoutány!«

»Svatý Job,« ozvala se stařenka, »posílá člověka k hovadům, aby se od nich učil. A čemu se můžeme učit od těch nerozumných hovádek? Popatřme na podzim na koroptve. V létě byly roztroušeny a rozprášeny po polích sem a tam. Jakmile nastane podzimek, co pozorujeme? Již nelítají jednotlivě, nýbrž spojily se v hejna. Proč? Mají mladé, mají rodinu. Nastávají chladné noci. A tu jakoby věděly, že mláďatům nastává nebezpečení, že by mohli zhynouti, proto se sletují v houfy, aby noční dobou v chumáč usedly, a vespolek se zahřály. Hle, to činí nerozumný tvor, aby zachoval svůj rod, a člověk měl by se rozloučiti a rozejíti?«

»Vidíme, kdo by to byl řekl, že i u té němé tváře může člověk se něčemu rozumnému přiučiti,« podotýkali hosté.

Stařenka Součková pokračovala: »Pohleďte na podzim na stěhovavé ptactvo. Nastává mu dlouhá a daleká cesta. Jakoby to ptactvo rozumem bylo obdařeno, že ve společnosti lépe se cestuje, jest cesta veselejší, snáze i nebezpečení se překoná, začíná se ptactvo houfovati. A jest

zvláštní podívaná, jak v houfích spořádaných podnikají dalekou cestu. Také novomanželům nastává v novém stavu cesta klopotná a dlouhá, a tu třeba, aby se spojili, a tak spojenými silami nebezpečí a nesnáze překonali. Ano i zvířata čtyrnohá ve stádech se pasou, aby snáze unikla nebezpečí.«

»Nyní mi právě napadá,« ozval se Loskot, »proč asi na počátku žena z kosti Adamovy byla učiněna?«

»I to nestalo se bez důvodu a bez příčiny. Vzata žena jedna z muže jednoho na znamení, že stav manželský má býti mezi jedním mužem a jednou ženou. Z kosti pak Adamovy učiněna družka jeho, aby té kosti své muž nikdy nezamítal, aby se ženou až do smrti živ byl. Žádný zajisté z mužů zde přítomných nedal by si odloučiti jediné kosti z těla, a proto i ta nemá býti od muže odloučena, která učiněna z kosti mužovy, a má s mužem žíti dotud, až Bůh sám rozluku prostředkem smrti vykoná.«

»Také včela, ač nepatrným tvorem, může nám býti ku poučení. Sloučena v úle s mnohými tisíci soudružek, koná dílo podivuhodné. A takové včele podobá se každá rodina křesťanská a tisíce takých rodin tvoří říši. Jako v úle matka stará se o zachování rodu včelího, tak i Církev katolická, jako matka duchovní, moudrými zákony stará se o udržení a rozmnožení pokolení lidského. Základem rodiny jest manželství, ale man-

želství nerozlučné; neboť jenom tímto způsobem lze dojít účelu, k jakému Bůh svátost stavu manželského ustanovil. Rušití nerozlučnost stavu manželského značí tolik, jako vytýkati Pánu Bohu, že není otcem, nýbrž krutým vládcem, který nám uložil břemeno nesnesitelné, kterého člověk nésti nemůže. Ani světský otec neukládá dětem těžšího břemena, než jsou sto unést, jakž bychom se mohli čehos takého nadíti u Otce nebeského, jenž jest moudrost věčná a neskonalá?«

»Že Církev hájí nerozlučnost manželskou, koná pouze svou povinnost, jelikož by jinak poslání svému, kteréž jest posvěcení člověka, stala se nevěrnou. Musí hájiti Církev nerozlučnost manželskou, jelikož katoličtí křesťané jsou duchovními dítkami Církve svaté, které na křtu svatém z vody a z Ducha svatého k novému životu zrodila. A matce pravé, která nechce býti dětem svým pouhou macechou, nemůže býti lhostejno, jsou-li dítky její šťastny anebo nešťastny. A protože Církev svatá předvídá, že by rozlukou manželskou dítky její byly nešťastny časně i věčně, proto se opírá novotě nebývalé a jelikož kněží jsou sluhové této Církve, nalehá na ně povinnost, aby lid varovali, napomínali, ano, aby lid i vybízeli, by se proti novotě bránil a statky a poklady, jež mu řádné manželství poskytuje, nedal si odciziti.«

»Ale proč Pán Bůh dopouští, že se tak brojí proti svátostnému manželství a má se za-

váděti uzákoněné souložnictví?« tázal se soused Karásek.

»Ponecháváť Pán Bůh člověku svobodnou vůli, předkládá člověku oheň i vodu, život i smrt, k čemu chce, může vztáhnouti ruku, co chce může vyvoliti. Ale dal zároveň člověku i rozum, aby volil rozumně. Vztáhne-li ruku k ohni, a bude-li s ním neopatrně zacházeti, popálí se, vezme úhonu. To každý člověk ví a zná. A takovým zárem a hněvem neuhasitelným jest tělesná ctižádostivost, která se tak rozpoutala, že se šíří všude jako plamen ohně. Až ti, kteří rozpoutali chtíče tělesné, se jimi popálí, pak budou naříkati. Ostatně proud bezbožný, který světem se valí, Církvi pravé neuškodí, jelikož Pán Ježíš jí slíbil stálé trvání až do skonání světa. Jestli ten proud novodobý podoben lučavce, která zkouší a rozežírá kovy. Žádný kov lučavce neodolá, jediné zlato. A takovým zlatem jest v Církvi katolické učení o stavu manželském, dle něhož jest stav manželský svátostí nového zákona, Hospodinem v ráji ustanovenou, a Kristem Synem Božím v novém zákoně obnovenou, v níž se spojují dvě svobodné, křesťanské osoby u přítomnosti Ježíše Krista ve svátosti oltářní ukrytého, před tváří celé osady křesťanské, jížto se snoubenci v chrámu Páně při veřejných službách ve dny nedělní a sváteční ohlašují, aby naskytlé překážky mohly býti oznámeny, a aby oba snoubenci požehnáním kněžským, jenž jest jejich du-

chovným otcem, opatření, mohli v lásce a míru spolu žít a dítky své křesťansky vychovávat. Že pak Církev svatá ustanovení Kristovo hájí, nemůže opustiti Kristus Chotě své milé v boji tomto, musí jí přispěti ku pomoci, jelikož jí zaslíbil, že trvati bude do skonání světa. Nám katolíkům netřeba se toho nového proudu báti, který brojí proti všemu, co jest a sluje Bůh, a Bohem jest stanoveno. Budeť proud ten novodobý, ať již se týká svobodné školy anebo rozluky manželské, podoben lučavce, která nezničí Církve Kristovy, jelikož se podobá zlatu. Ale obstojí-li ve zkoušce této jiné církve, které během času od Církve pravé se odloučily, to není věci nás katolických křesťanů, to jest věci dotýčných církví. Snad právě ten proud novodobý dopouští Pán ve své Prozřetelnosti proto, aby naši odloučení bratří a sestry poznali pravdu, aby do Církve z níž předkové jejich podloudně byli vylákáni, se vrátili, a tak nevědomky uskutečnili záměr, pro který Pán Bůh i zlé dopouští, aby z něho dobré vytvořiti mohl.◀

Po těchto slovech pozvedla se stařenka Součková a omluvivši se, že má doma ještě mnohé šukání, rozloučila se a provázena ženichem a nevěstou, ubírala se do výměnku. Cestou nachýlil se ženich ku stařence, šeptaje jí cosi do ucha, ale tak, že i nevěsta to zaslechla, a se zapýřila, a při tom prstem ženichovi pohrozila. Avšak stařenka Součková se jen blaze pousmála, a odpo-

věděla: »Dá-li Pán Bůh dočkati se vám synáčka a dcerušky, a nebudete-li se styděti též pozvati stařenu Součkovu na křtiny, mileráda přijde a v kostele za robátko se pomodlí, aby rostlo a v moudrosti a nejenom věkem, nýbrž i milostí u Boha i u lidí.«

S těmi slovy rozloučili se novomanželé s milou staruškou, aby vrátili se mezi svatebčany, a radovali se s nimi v bázni Boží.

Roč. VIII.

Čís. 6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá čísla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, čís. 570-II., Žitná ulice. •

**Jak pečovala církev
v klášterích o řemesla.**

Nařsal

Vaclav K. Peer.

V PRAZE, 1908.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast.

Jak pečovala církev v klášteřích o řemesla.

Článek historický.

V našem osvíceném století často slyšíme trási: Církev katolická je nepřítelkyní věd a umění; vychovává lid v neuvědomělosti a nepřeje pokroku; nebýti církve, lidstvo by bylo o několik set let dále. Chceme tedy v krátkosti přesvědčiti nepřátele církve svaté, že buď úmyslně lhou a tím popuzují lid proti církvi, neb že nevyznají se v historii starověku a středověku. — Pak-li lhou, jaké je to jednání? Tedy lží, klamem, šalbou a překrucováním historických událostí hanobí matku a kolébku vši vzdělanosti, církev katolickou. Žádná společnost lidská nebyla více tupena a napadána než církev; vše, co prý vykonala, bylo vymyšleno jen na zotročení a podmanění ducha lidského. Vše, co zavedla církev katol., bylo prý jen na oko; uvnitř bylo prý vše provanuto marnivostí, nemravností a zhýralstvím. Vezměme do ruky jakékoli listy; jak se v nich

líčí církev, jak označováni jsou v nich kněží? Všude se dočteme: kněží jsou lenoši a intrikáni, kteří nic nepracují a jen dobře se mají. Tak píše se a soudí o kněžích, kteří nyní žijí, jichž život, chování a jednání pozorují dnes miliony lidí; jak pak tedy se píše o kněžích a mniších staro- a středověku! — Poslechněme dnes řečníka na schůzi socialních demokratů! Co vše se nedovíme; než historie, ta nás přesvědčí o něčem jiném. Někde dosud lid to přijímá za pravdu; jak by tomu tak nebylo, když to ten pán (řečník) vykládá. A někdy v jaké ignoranci pohybuje se u nás třída intelligentů ve věcech církevních. Jak nepatrné a kusé vědomosti o církevní historii mají i studující vysokých škol; přehlédnouti se nedá činnost tak rozvětvené společnosti jako je církev katolická. Ta má až do skonání světa zabezpečené čestné a určité místo v dějinách lidstva. Za nynějších poměrů ovšem dívá se leckdo na církev s patra, ale opakují, dějiny církve římské přehlédnouti nelze.

Díky nejnovějšímu badání a čilejšímu ruchu v kruzích intelligence katolické byly odstraněny mnohé předsudky a nesprávné názory, které lpěly na církvi. Lidem, pravdě historické přístupným, naskýtá se možnost, aby sami poznali, co pravdy a co lži lpělo na institucích církevních; ovšem, pak lidem, kteří neradi pravdu slyší, jsou historická badání trněm v oku. Ve světě katolickém panuje radost, že církev zase je očištěna

v očích lidstva, že dokázána je pravda a že zřejmo jest, co církve učinila pro blaho člověčenstva a čím církve katol. je v dějinách člověčenstva.

Ano, úmyslně bývá »zapomínáno«, na jakém základě vyvinula se řemesla, odkud mají řemesla původ svůj v nynější své podobě, kde stála ko-lébka řemesel a kde později nejvíce úlev dostá-valo se řemeslníkům. I v tomto oboru vystupuje církve jako ochránitelka a podporovatelka; klá-štery staly se útulkem a nejlepší školou řemesel.

Velice nesprávné by bylo, abychom při slovu klášterník představili si hned jen činnost mnichů v klášterních lavicích kostela a stále jen dlící na modlitbách. To by rozhodně nebyl správný ná-hled. V první řadě ovšem plnili klášterníci službu Boží, modlitby, oběť Nejsvětější, posty, útěchu přinášející nemocným, ale tím ještě činnost jejich nebyla vypočtena. Vše co konali, bylo pronik-nuto hluboce city náboženskými, pravou věrou Ježíše Krista, čistou a obětavou láskou křesťan-skou a ušlechtilou pokorou; vždyť proto zasvě-tili život svůj Kristu. Pro mnichy platila o den-ním zaměstnání určitá pravidla, která přesně mu-sela býti zachována.

Kdo chtěl vstoupiti do řádu svatého Bene-dikta, musil složiti tři slavné sliby:

1. zůstávati v klášteře;
2. žíti chudě a čistě a
3. býti poslušen svých představených.

Zaměstnáním mnichů byla modlitba, rozjímání, čtení duchovní, práce polní a řemeslnická a výchova mládeže.

Rozvrh denního zaměstnání, který dal slavný opat Vilém z Hiršavy, je tento:

Ve dnech, kdy se od bratrů má konati ruční práce, budou nábožná cvičení o něco zkrácena. Opat oznámí bratrům nastávající práci slovy: *Eamus ad opus manuum* (pojďtež k ručním pracím.) Počnou se zpěvem žalmů, které po primě (část klášterních modliteb, jinak hodinky zvaná) odpadly a v procesí jde se, mladší napřed, k místu práce. Zde se všichni zastaví, obrátí obličej k východu, pějíce při tom žalm až do konce. Konečně opat zapěje: *Deus in adiutorium nostrum intende* (Pane ku pomoci nám vzezři!), *Kyrie elejson*, *Kriste elejson*, *Otče náš — adiutorium nostrum in nomine Domini* (pomoc naše ve jménu Páně.) Na to začne dílo. Mezi prací vždy budou pěny žalmy a po ukončení jich ať opat promluví ku spolupracujícím. *Nona**) volá zase mnichy do kůru; jak se ukončí, ať spěchají bratři v pořádku výše uvedeném za zpěvu žalmů zpět ku práci. (Drbohlav str. 40.)

Modli se a pracuj,**) bylo vodítkem mnichů. Slavní zakladatelé řádů uznávali, že prvním pramenem k životu je práce. Prací se pohrdalo v dávnověku a pohrdá se jí ještě tam, kam ne-

*) Hodinky, modlitby další.

***) *Ora et labora.*

vníklo doposud vznešené učení Kristovo. Aristoteles, mudrc a filosof řecký, který žil asi ve IV. stol. před Kristem a vychovával Alexandra Velikého, nazýval práci věcí otroků (Polit. III. 3., VIII. 2.) Podobně ji jmenuje slavný filosof řecký Plato, ve svém spise: De republica 2. Ba práce tehdy byla v takém opovržení, že řemeslníci byli na roveň stavěni otrokům a nedopřáváno jim výhod, jaké měli občané. Tenkrát panoval takový náhled, že svobodný občan má se štítiti práce, choditi na soudy, na hry, do divadel a jen výmluvnost svou ukazovati na sněmu.

Nejen v Řecku, ale i v prostopášném Římu tak bylo pohlíženo s potupou na práci ruční. Slavný řečník římský Marcius Tullius počítá řemeslníky k barbarům. Nejpríjemnějším zaměstnáním svobodných Římanů, jak nás poučuje Juvenal (Lat. X. 91), bylo: podlízavostí aneb hrozivým počínáním pohnouti boháče, aby dali chléb a hry. »Panem et circenses« volávali Římané, kteří práce se štítili a přece chtěli vesele žíti a baviti se. Boháči pak, aby udrželi si přízeň lidu a nepošťvali si lůzu na sebe, museli vyhověti zhýřilým občanům. Tehdy v Římě žilo se bez práce, kteráž úplně byla odevzdána v ruce otroků; občané, kteří s chloubou hlásali: *civis romanus sum**), trávili život svůj v nečinnosti, místo aby prací živobytí si vydělávali. Z histo-

*) Jsem občan Římský.

rických údajů vidíme, jak tito nejvzdělanější národové tehdejší doby opovrhovali práci.

Podobně bylo tomu u starých Gallů, Germánů, Hunů, Tatarů; ještě nyní jsou kmeny černochoů v střední Africe, kde mužové celý den zahálejí neb na lov chodí, kdežto všechna namahavá práce je přidělena ženám.

Tento stav trval tak dlouho, dokud u oněch národů nezavanul duch božského učení Spasitele Ježíše Krista.

Tu jako kouzlem kácely se staré předsudky proti práci a křesťané následující Krista, oblíbili si práci; neboť když sám Bůh Syn neostýchal se pomáhati Svému pěstounu, svatému Josefu, když všichni apoštolé živili se prací rukou svých,*) aby nebyli odkázáni na jiné, byl dán křesťanům zřejmý pokyn, že i oni tak vésti si mají.

Dobře je známo, jak svatí si vážili práce. Sv. Jan Zlatoústý připomíná, že práce je nám jako pokuta za hřích uložená, zároveň však stává se také prostředkem ku zvýšení mravní síly přirozenosti naší. Církevní otcové dále připomínají, že křesťan má pracovati nejen pro uhájení svého života, ale z přebytku podporovati chudé, nemocné a staré lidi.

*) Skutkové apoštolští 20., 33.—35.: Stříbra a zlata, aneb roucha nežádal jsem od žádného, jakož sami víte; neb na to, čehož potřebí bylo mně i těm, kteří se mnou jsou, podávaly ruce tyto. Všechno ukázal jsem vám, že tak pracující, máme přijímati mdlé a pamatovati na slovo Pána Ježíše, neboť On řekl: Blahoslavenější je dáti, nežli bráti.

Církev pak nejen toto učila, ale nařizovala křesťanům, aby tak jednala.

Aby nemocní a chudí byli podporováni, zakládala církev kláštery; mniši pak k práci a k pomáhání byli určeni a tak přímo církev přispívala k blahobytu, pomáhala řemeslům, podporovala obchod a průmysl a zvelebovala celé kraje. Mniši, nadšeni jsouce láskou k Bohu, spokojující se s chudobnou stravou a rouchem, seskupovali se do společných domů a tam v klidné práci žili, i když celá Evropa tonula v krvi. Řemeslům v tehdejších dobách nejlépe se dařilo v klášteřích; neboť tam vzkvétá jen řemeslo, kde lidé věnují se mu zcela a z lásky. Denní pořádek majíce přesně vyměřený, mniši nezaháleli ani chvíli.

Již v prvních svých počátcích pamatoval zakladatel prvního kláštera poustevník Pachomius (292—340) na denní pořádek, zřídil společná obydlí a dal mu společná, určitá životní pravidla. Tak vznikl první klášter.

Dle nařízení Pachomia v určitou dobu buď celý klášter, neb jednotlivé oddíly*) mnichů scházely se k modlitbám, k nimž byli mniši voláni údery kladiva na dveře cel. Většina času věnována ku práci; pracovalo se na polích i v dílnách. Výrobky druhu nejrozmanitějšího, rohože, košíky, koberce, různá nářadí domácí ze železa i dřeva, věci umělecké byly prodávány, a z nich

*) Turmy.

opatřovala se výživa pro mnichy a přebytek býval věnován chudým. Za pokrm sloužila většinou zelenina a luštěniny; masitá jídla vůbec nebyla dovolována. Co zvláštního bylo proti nynějším dobám, že takovýto klášter nemíval kněze, ale bohoslužbu zastával nějaký kněz z okolí.

Ve čtvrtém století napsal východním mnichům řád Basilius, biskup v Caesarei a biskup Augustin v V. stol. napsal první*) prostou reguli mnichů na západě. První důkladnou reguli na dosavadních základech a rozvoji obdrželi mniši od sv. Benedikta r. 529. Tato benediktinská regule měla ráz všeobecný a tudíž dle ní byly skládány další regule pro řády, když mnišství se začalo rozvíjet, až utěšeno vzkvetlo.

V klášteřích našla útočiště řemesla všeho druhu. Neboť již svatý Benedikt v 57. kapitole svých regulí nařizuje, aby se v klášteře pěstovala různá řemesla, a jestliže v tomtéž domě božím je mnoho řemeslníků, má státi v popředí určený opatem mistr, je-li mnoho různých odvětví zastoupeno, tu každé řemeslo má míti dozorce zvláště k tomuto ustanoveného.

S počátku pracoval mnich-řemeslník ve své cele; když pak potřeby a zakázky stoupaly, tu byly zřizovány v klášteřích dílny, v nichž pilně bylo pracováno. Dle zaručených zpráv historických, byla v klášteřích provozována všechna řemesla, jichž v té době bylo třeba. V klášteřích

*) Winter: Život církevní v Čechách. Str. 688.

byly kovárny, koželuhovny, barvírny, dílny obuvnické, krejčovské, truhlářské, nožířské, tesařské, pekařské a košíkářské. (Jäger: Dějiny socialního hnutí ve Francii.) V irských klášteřích nebylo vzácností, že pracovalo přes pět tisíc mnichů v různých oborech řemesla.

V osmém století bylo v Korbeyském klášteře na Somně 143 mistrů; ku příkladu: 3 obuvníci, 2 řemenáři, 6 kovářů, 2 štítaři, 2 krejčí atd., dle různých dílen sestavení.*) Že i tesaři, truhláři, kotláři, zedníci, kamenníci, zlatníci byli zaměstnaní, netřeba ani podotýkati.

I u nás, v Čechách, dle historických záznamů, byla pěstována řemesla. Tak píše Borový: Rozličná umění a řemesla v klášteřích se provozovala. Byliť mezi bratřími malíři, stavitelé, zlatníci, stříbrníci, mečíři, zvonáři, sládcí, krejčí, obuvníci.

Svou přičinlivostí, pílí a láskou roznícenou vírou v Ježíše Krista razili mniši cestu řemeslům, vědě a osvětě.

Mniši neodbývali práci, jen aby určité věci byly zhotoveny, jak mnohdy se děje u řemeslníků. Mniši pílí a vytrvalostí zlepšovali své nástroje a tím také výrobky; tento fakt je velmi důležitý, neboť, ač tehdy (X. stol.) byla veliká nouze o řemeslníky a mnoho zakázek bylo vyžadováno, přece mniši vše důkladně zpracovali a teprv dobrou věc odváděli.

*) Drbohlav: Kláštery, str. 38.

Vstup do dílny klášterní byl dovolen; toho používali obyvatelé sousedních měst a hojně posílali syny své do klášterů, aby tam se vyučili neb zdokonalili v různých řemeslech. Mniši s láskou vyučovali nadané mladíky a celé umění vzorné práce jim ochotně vysvětlovali. Tito pak vyučivše se odcházeli do měst, kde seskupovali se v cechy a snažili se nápodobiti své mistry v klášteřích.

Dobře podotýká Flekáček ve Vlasti (VI. 58.), že benediktini břevnovští byli znamenitými odborníky a že ochotně i jiné vyučovali. Doklad je tu i z naší historie, že v klášteřích se pracovalo tělesně a spolu dovedně a že práce byly neobyčejně důkladné.

Sázavský opat Božetěch byl malířem, znamenitým řezbářem a soustružníkem. Jeho nástupce Reginhard byl malířem, ryjcem a zvláště krásně vyřezával z kosti a ze dřeva sošky svatých ku ozdobě chrámu. V malířství byl proslulý klášter rychnovský; velice pěkné malby nacházely se v kancionálu rychnovském. Dále připomíná se Miroslav, mnich Sázavský, jakožto výborně ovládající techniku malířskou.

V soukenictví vynikali mniši broumovští; vypravuje se, že opat Martin zavedl povinné hodiny, v nichž se tkalo a každý člen byl nucen se účastniti.

V Normandii zavedlo se v klášteřích koželužství, v Lombardii výroba hedvábných látek,

v Pomořansku soukenictví, ve Slezsku tkalcovství, v Belgii v ženských klášteřích krajkářství, v Bavorském Reintbachu plátenictví, hodinářství u benediktinů v Černém Lese. V desátém století doloval již klášter Corvey na Veseře, při fuldském klášteře byly již slévárny na obyčejné i drahé kovy. Klášter sv. Blažeje v Černém Lese měl své hutě a podobně klášter v Tegernsee.

V Rakousku Admont ve Štýrsku r. 1074 doloval zlato, stříbro a sůl. Sekovský klášter od Otakara I. dostal výsadu na dolování. Na Moravě praemonstráté v Louce dolovali a spracovali zlato. Britští mniši již v 8. století byli známi jako zvonaři, ale první zvony byly spájeny a malých rozměrů. Tak kvetla řemesla v klášteřích asi do 13. stol.

V tomto století povstaly ve městech cechy, a tu některým chudým nebylo možno do nich se dostat a proto obraceli se opětně do pohostinných zdí klášterních, kdež nacházeli vlidného přijetí. Koncem totiž 12. stol. začala řemeslná práce přecházeti na sjednocené mistry, kteří v městech seskupili se v cechy. Řemeslníky, kteří nemohli si v městech zabezpečiti postavení a výživu, přijímali klášterníci a usazovali je na svých pozemcích, na dvorech a vesnicích. Mniši ochotně přijímali zástupce všech řemesel a udělovali jim ještě zvláštní privilegia. Když řemeslníci neměli majetek, bylo jim vykázáno místo na pozemcích klášterních, pomáháno jim při stavbě, dostalo se

jim zdarma, neb za nepatrnou náhradu kamene a dříví a často jim byla ještě poskytnuta záloha peněžitá, kterou bez úroků vraceli řemeslníci, když se jim dobře vedlo. Ba některé kláštery byly benevolentní tak, že prohlašovaly řemeslníky za svobodné, a dáno jim i právo přijímati učně a tovaryše, míti své vlastní dílny, býti mistry, což v té době bylo něčím nevídaným. Tím získávaly si kláštery přízeň řemeslníků, kteří často dávali se v poddanství klášterů, aby tím nabyli větších výhod. Odtud můžeme vyložití přísloví: Pod berlou je dobře sloužiti.

Poslechněme Hellvalda, který v dějinách svých píše takto: Skoro všechny industriální vynálezy a zlepšení až do 11. století vyšly z klášterů, vědecká a umělecká technika byla tam ještě po mnohá století výlučně pěstována, jako jemné pivovarnictví s potřebou chmele, destilace byly od mnichů vynalezeny; vůbec celá průmyslová a umělecká činnost ve své lahodnosti prozrazuje na svém náboženském rázu vliv klášterů. V klášteřích mohl se nejlépe průmysl vypěstiti, protože jim veškerá věda, kterou doba času vládla, pomáhala. Chemie, fysika a technika byly tam pěstovány a jevily brzy svůj vliv v živnostech. Potud Hellvald.

Tvůrce českého dějepisu František Palacký, ač sám nekatolík, takovouto chválu vzdává mnichům*) a píše o klášteřích: Ústavové tito zajisté

*) Díl I. 241.

sloužili středověkosti za semeniště netoliko nábožnosti, ale nauky a umu, osvěty a průmyslu.

Protestant Winter takto píše o mniších cisterciacích: Věru, nesmíme to podceňovati, když společnost dvanácti mnichů a nejvýš tolikéž laiků vedena týmž odříkáváním od opata, usazuje se v nehostinném, bažinatém lese. aby se tu usídlila. Nazývá-li se cisterciák smíšeninou ekonoma, sedláka a kněze, trefněji se označí jako složení sedláka, řemeslníka a askety. A nikde toto spojení neneslo lepšího a zřetelnějšího ovoce, jako ve slovanských zemích. Velké lány, které by bez něho ještě století zůstaly bahnem, jsou již přetvořeny v úrodnou zem.

Montalembert posuzuje činnost klášterů takto: Moderní pionýr vniká do lesních pustin, kterých se zmocniti chce, se všemi mechanickými vynálezy nové doby, opatřen jsa všemi pomocnými prostředky přítomnosti, nesen, ba takřka hnán ku předu vědomím o moci pokroku, celou vahou civilisace dnešní doby, která jde za ním v zápětí, jež ho podporuje a udržuje. Ale tehdy z toho neměl mnich ničeho ku pomoci, nýbrž bez dostatečných nástrojů, veden jen vědomím nebeského poslání, podnikal těžkou zkoušku.

V životě svatého Kolumbána († 597) čteme, že opatřoval rolníkům pluhy a jiné nářadí; učil mladíky kovářství, aby mohli rolníkům zhotoviti potřebné nástroje; i sám s nimi pracoval.

Uvedli jsme několik úryvků z historických studií poměrů kulturně-socialních vědátorů a učenců nekatolických. Všichni opravdoví učenci ať jsou jakéhokoli vyznání, uznali, jak důležitým činitelem byla církev v klášteřích při vývoji řemesel na konci starověku a v celém středověku. Všichni historikové badající v starých archivech, musejních památkách, nacházejí nové zprávy o činnosti kulturní oněch zbožných mužů, kteří v tichosti pracovali, s pílí vytrvalou věnovali se nej-různějším oborům práce.*)

Podporováním řemesel postaraly se kláštery o blahobyť lidstva a pojistily tak mnohým krajům budoucnost a nyní po důkladných a zevrubných studiích přichází se k pravému názoru, jak důležitá byla činnost mnichů. Nic nepomohlo, že kláštery líčily se jako instituce škodlivá, zpátečnická a bezúčelná. Zbytečně popsáno mnoho stran papíru, zbytečně v románech, povídkách, novinách a dějepisných pojednáních vyličována církev v klášteřích v nepravém světle, vše to neublíží církvi, neboť historie nás poučila o jiném. Jako olej nad vodu, tak i zde pravda historická o církvi v klášteřích nabyla vrchu. Končíme krátké své pojednání výbornými slovy matematika Montuela: »Bez oněch zbožných mužů (mnichů), kteří v tichosti pracovali, museli bychom začítí od prvních elementů a v čase, v

*) matematik Montuela.

němž by lidský duch z dlouhého spánku se probudil a ze svého otupění k sobě přišel, nalézali bychom se na tom stupni kultury, kterou asi Řekové měli za časů trojanské války.«

Prameny : Drbohlav : Kláštery a jejich význam v dějinách lidské vzdělanosti. Joachim Pecci : Církev a vzdělanost. Dr. Z. Winter : Život církevní v Čechách. Ottův naučný slovník. Různé menší výpisky z »Vlasti« a brožur.

V družstvu Vlast (Praha-II. čp. 570) vyšly tyto praktické knihy :

Praktický spolkový rádce. Příruční knížka pro zakladatele spolků, předsedy, jednatele, řečníky, organizatory, agitatory a vůbec pro každého člena spolků českoslov. Sestavil *T. J. Jiroušek*. Cena 50 hal.

Organisační rádce a nový organisační řád stravy katol. lidu v Čechách. Vykládají Pravdomil Petrovič a Tom. J. Jiroušek, autorové organ. řád. Cena 20 hal.